

Salli Hakola

**POPULISTINEN RETORIikka JA
SUOMALAIKUUDEN RAKENTUMINEN
PERUSSUOMALAISTEN 2017
KUNTAVALIOHJELMASSA JA SEN
ENGLANNINKIELISESSÄ
KÄÄNNÖKSESSÄ**

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Marraskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Salli Hakola: Populistinen retoriikka ja suomalaisuuden rakentuminen perussuomalaisten 2017 kuntavaaliohjelmassa ja sen englanninkielisessä käännöksessä
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Englannin kielen, kirjallisuuden ja kääntämisen tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2019

Tässä tutkielmassa selvitän, mitä retorisia keinoja perussuomalaisten kuntavaaliohjelma ja sen englanninkielinen käännös hyödyntävät vedotakseen lukijaan. Tutkin näiden kielellisten valintojen yhteyksiä ideologiaan ja kansallisidentiteettiin sekä vertailen, miten eri tavoin teksteissä rakennetaan suomalaisuutta ja asemoidaan lukijaa osaksi tätä kansakuntaa. Analyysi keskittyy tarkastelemaan suomalaisuutta ja Suomea sekä näiden vastapuoleksi määritellyjä ryhmittymiä kuvaavia tunnepitoisia sanavalintoja ja ilmaisuja, jotka ovat tyyppillisiä vastakkainasettelulle rakentuvalle populistiselle retoriikalle.

Analysoitava aineisto koostuu perussuomalaisten vuoden 2017 kuntavaaliohjelmasta *Arjesta se alkaa* ja tämän englanninkielisestä käännöksestä *The Finnish Workday is the Starting Point*, jotka on julkaistu puolueen kotisivuilla. Suomenkielinen kuntavaaliohjelma on kampanjointiväline, jolla puolue esittelee kunnallispoliittisia tavoitteitaan, arvojaan ja linjauksiaan ja pyrkii retoriikan keinoin vakuuttamaan lukijan äänestämään puoluetta. Puolue rakentaa samalla yhtenäistä suomalaisuutta, johon lukijan odotetaan samaistuvan. Käännös puolestaan ei ole suunnattu suomalaisille äänestäjille vaan toimimaan verkostoitumis- ja viestintävälineenä kansainväliselle yleisölle.

Tutkin tätä aihetta, koska populismi ja sille ominainen vastakkainasetteluun perustuva retoriikka ovat ajankohtaisia ilmiöitä, joita ei ole kääntämisen näkökulmasta juurikaan tutkittu. Erityisesti kielellisten valintojen yhteyksiä ideologiaan ja valtaan tarkastellaan kuitenkin yhä enemmän. Analyysi perustuu politiikan ja populismin tutkimuksen, retoriikan sekä kieli- ja käännöstieteiden teoreettiseen kirjallisuuteen. Kuntavaaliohjelman käännös tarjoaa mielenkiintoisen tutkimuskohteen, sillä kohderyhmän muutoksen voidaan olettaa merkitsevän myös tekstin funktion muutosta, mikä näkyy eroina lähde- ja kohdetekstin retoriikassa.

Tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että perussuomalaiset hyödyntävät kuntavaaliohjelmassaan erinäisiä suomalaisuuden erityislaatuista ja kansallisen identiteetin yhtenäisyyttä sekä vastakkainasettelua korostavia retorisia keinoja. Aineisto vastaa näin pitkälti populistisen retoriikan erityispiirteitä. Puolue pyrkii kielellisillä valinnoilla kuten inklusiivisella puhuttelulla sekä positiivisilla ja tunnelatautuneilla ilmauksilla rinnastamaan itsensä Suomen kansaan ja rakentamaan vuorostaan muista ryhmistä itselleen ja edustamalleen kansalle uhkakuvia asenteellisilla ja kielteisesti arvolatautuneilla metaforilla ja muilla sanavalinnoilla. Tutkimus osoitti lisäksi, että englanninkielisen käännöksen retoriikka poikkeaa huomattavasti lähdetekstistä, sillä tekstin kohderyhmä ei ole osa kansaa, johon lähdetekstissä pyritään vetoamaan. Eroja esiintyy etenkin siinä, miten käännös ei sisällytä lukijaa me-puhutteluun ja, miten suomalaisuutta kuvaillaan lähinnä ulkopuolisen näkökulmasta. Käännöksessä säilyy alkuperäisen tekstin arvolatautuneisuus, ja puolueen asenteet etenkin maahanmuuttajia kohtaan on esitetty kohdetekstissä lähdetekstiä värittyneemmin ja kärjistetympinä.

Avainsanat: populistinen retoriikka, vaaliohjelma, perussuomalaiset, poliittisten tekstien kääntäminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Populismi.....	2
2.1 Populismin vastakkainasettelu	2
2.2 Populismin kansakäsitys.....	3
2.3 Perussuomalaiset populistisena puolueena.....	4
3 Retoriikka	5
3.1 Retoriikka ja argumentaatio	5
3.2 Populistisen retoriikan erityispiirteitä.....	6
4 Kansan ja kansallisidentiteetin rakentuminen	7
5 Poliitiikan ja ideologian suhde kieleen ja kääntämiseen	9
6 Tutkimusasetelma.....	11
6.1 Perussuomalaisten 2017 kuntavaaliohjelma.....	11
6.2 Metodi	13
7 Retorinen vastakkainasettelu perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa.....	14
7.1 Puolue ja lukijat me-ryhmänä.....	15
7.1.1 Puolueen nimittäminen.....	15
7.1.2 Eksklusiivinen me-puhuttelu.....	15
7.1.3 Inklusiivinen me-puhuttelu.....	15
7.1.4 Lukijan suora puhuttelu.....	17
7.2 Suomalaisuuden rakentuminen.....	17
7.2.1 Suomalaisten nimittäminen	17
7.2.2 Suomalaisuuden narratiivi	18
7.3 Vastapuolena muut ryhmittymät	20
7.3.1 Muut ideologiat	20
7.3.2 Maahanmuuttajat	22
7.3.3 Eliitti.....	23
8 Päätelmät	25
9 Lähteet.....	26
English Summary	1

1 Johdanto

Poliittinen toiminta tapahtuu pitkälti puheen ja tekstien välityksellä. Näin voidaan ajatella, että poliittisten tekstien käsitteistö, retoriikka ja muut kielelliset valinnat luovat merkityksiä, joilla saattaa olla erittäin konkreettisia yhteiskunnallisia seurauksia poliittisessa päätöksenteossa. Poliitikassa kielellä pyritään vaikuttamaan yleisön tunteisiin ja uskomuksiin tietynlaisen poliittisen toiminnan aikaansaamiseksi (Ylikoski 1998, 162). Kun kyse on vaaliohjelmista, tämä tarkoittaa lähinnä halutunlaista äänestämiskäyttäytymistä.

Populismi on viime vuosina kansainväliseksi kasvanut poliittinen ilmiö, jolle ominainen kielenkäyttö rakentuu Wibergin (2011, 15) mukaan vahvasti tunneperäisten, kansansuosioon pyrkivien tunnusten varaan. Suomessa oikeistopopulistipuolue perussuomalaiset korostaa retoriikallaan populismille tyypilliseen tapaan suomalaisuuden erityislaatuisuutta ja poissulkee samalla muita ryhmittymiä. Puolueen retoriikka on vaikuttanut laajemmin myös muiden puolueiden kielenkäyttöön (Heikkinen & Pajunen 2016, 246). Etenkin puolueen maahanmuuttovastainen puhe on merkittävästi muokannut suomalaista poliittista diskurssia (Andersson, Brunila & Koivulaakso 2012, 231–236). Siksi sen tutkiminen on myös merkityksellistä ja ajankohtaista.

Poliittista retoriikkaa sekä populismin kieltä on tutkittu laajalti, joskin lähinnä politiikan tutkimuksen saralla (esim. Canovan 2005; Wodak 2015). Myös perussuomalaisten populistinen retoriikka on kiinnostanut tutkijoita (esim. Palonen & Saresma 2017). Poliittisten tekstien ja ideologian kääntämistä ovat tutkineet muun muassa Bassnett ja Schäffner (2010) sekä Calzada Pérez (2003). Tutkin tätä aihetta, koska poliittisen kielen, etenkin puolueohjelmien tutkimus, on ollut käännöstieteissä kuitenkin yleisesti melko vähäistä, ja nimenomaan populistisen retoriikan kääntämisestä ei ole löydettävissä tutkimuksia. Poliittisten instituutioiden kuten hallitusten tai puolueiden käännösperiaatteita tai prosesseja ei ole myöskään juurikaan tutkittu (Chilton & Schäffner 1997, 14, 21).

Tutkimuksen aineistona ovat perussuomalaisten vuoden 2017 kuntavaaliohjelma *Arjesta se alkaa* ja sen englanninkielinen käännös *The Finnish Workday is the Starting Point*. Puolueen kuntavaaliohjelma oli vuoden 2019 EU-vaaliohjelmaa edeltäen viimeisin englanniksi käännetty tekstikokonaisuus, jossa esitellään kattavasti puolueen arvoja ja tavoitteita. Teksti on vahvasti retoriikkaan tukeutuva puolueen kampanjointiväline, jossa toistuu populistiselle kielelle ja etenkin perussuomalaisille tyypillisiä retorisia piirteitä, jotka asettavat tutkimisen arvoisia haasteita kääntämiselle. Perussuomalaisten hallintojohtaja Kai Järvikareen (2018) mukaan

kuntavaaliohjelman käänös palvelee ”kansainvälisiä perussuomalaisista kiinnostuneita tahoja”. Mahdollisten äänestäjien sijaan käänöksen voidaan siis olettaa olevan ensisijaisesti suunnattu verkostoitumis- ja viestintävälineenä kansainväliselle medialle sekä muille eurooppalaisille oikeistopopulistipuolueille ja heidän kannattajilleen.

Tämä tutkimus tarkastelee sitä, miten tämä kohderyhmän ja tekstin funktion muutos näkyy käänöksen retoriikassa. Analysoin ja vertailen, miten vaaliohjelmassa ja sen käänöksessä pyritään eri retorisiin keinoin vetoamaan lukijaan, rakentamaan narratiivia suomalaisuudesta ja Suomesta sekä asettamaan tietyt ryhmittymät tämän ulkopuolelle. Analyysin teoreettisena lähtökohtana toimivat etenkin Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan (1998) erittelemät retoriset keinot ja retoriikan analyysi. Tutkielma hyödyntää politiikan ja populismin tutkimuksen (esim. Wiberg 2011; Herkman 2019) sekä käänöstieteiden kirjallisuutta. Tarkastelen lisäksi politiikan, kielen ja ideologian suhdetta muun muassa De Cillian ym. (1999), Calzada Pérezin (2003) sekä Bassnetin ja Schäffnerin (2010) teosten pohjalta.

2 Populismi

2.1 Populismin vastakkainasettelu

Populismilla tarkoitetaan monesti poliittista liikettä tai ilmiötä, jota leimaa kansansuosion tavoittelu ja vastakkainasettelu kansan ja muiden ryhmittymien välillä (Herkman 2019, 45; Wiberg 2011, 14–15). Populismi vetoaa kansan tyytymättömyyteen ja vaatii sen nojalla poliittista muutosta (Wiberg 2011, 14). Kansalaisten enemmistön tahto on itsestäänselvyys, jolla populismia oikeutetaan (Canovan 2005, 80). Populismin ytimessä on kärjistetty vastakkainasettelu väärinymmärretyin kansan tai tavallisen pienen ihmisen ja korruptoituneen, omaa etua ajavan eliitin välillä (Herkman 2019, 63; Mudde 2004, 543; Wiberg 2011, 14–15, 17). Populistien mukaan edustuksellinen poliittinen järjestelmä on lähinnä julkisivu, jonka taakse piiloutuu vallassa oleva, kansaa sortava ja sen kustannuksella toimiva eliitti (Wiberg 2011, 14–15). Poliittisen eliitin uskotaan menettäneen kosketuksensa kansaan ja populistit tarjoavat tähän selkeän vaihtoehdon, sillä he itse katsovat edustavansa tavallisen kansan todellisia arvoja, päämääriä ja toiveita (Wiberg 2011, 14).

Kansaa vastaan asemoidaan eliitin lisäksi muita sitä uhkaavia ryhmittymiä kuten maahanmuuttajat ja muut vähemmistöt sekä monikulttuurisuuden puolustajat (Herkman 2019, 61, 63). Tekemällä vastakkainasetteluja ja korostamalla eroja näihin ryhmiin populismi rakentaa tietynlaista poliittista identiteettiä (Herkman 2019, 62). Yhtenäistä kansakuntaa ja me-

ryhmää määritellään siten oleellisesti tekemällä retorisesti eroa muihin (Palonen & Saesma 2017, 31).

Populismia on kuvailtu muuntautumiskykyiseksi kameleontiksi, joka mukautuu kulloisiin olosuhteisiin ja voi ilmetä hyvin eri tavoin (Wiberg 2011, 15; Taggart 2000). Sitä on usein vaikea yksiselitteisesti määritellä, sillä populistiset puolueet asettuvat usein perinteisen oikeisto–vasemmisto-jaottelun ulkopuolelle (Bracciale & Martella 2017). Populismi on kuitenkin ideologista, vaikkei sitä voida sosialismin tai nationalismin tavoin rajata omaksi ideologiakseen (Herkman 2019, 45, 62). Ideologia voidaan yleisesti ymmärtää opittujen käyttäytymismallien, ideoiden, arvojen ja uskomusten järjestelmänä, joka määrittää ja normittaa yhteisön toimintaa (Calzada Pérez 2003, 3–6; Herkman 2019, 34). Populismista tekee ideologista sille ominaisten vastakkainasettelujen ja erontekojen perusteiden ideologisuus (Herkman 2019, 62). Populismia nimitetäänkin usein ohueksi ideologiaksi (*thin ideology*) (Kaltwasser & Mudde 2017), sillä se kytkeytyy ideologioihin, muttei ”edusta yhtä tiettyä aatejärjestelmää tai ideologiaa” (Herkman 2019, 38). Monet politiikan tutkijat kuten Dorna (2007) käsittävät populismin ennen kaikkea retoriikkana ja tyylinä, ei niinkään omana ideologianaan. Palonen ja Saesma (2017, 18) lähestyvät populismia vastaavasti ”performatiivisena, merkitysyhteyksiä ja tunneperäistä samaistumista luovana retorisena toimintana ja liikehdintänä”.

2.2 Populismien kansakäsitys

Populismien ytimessä on kansa, joka ei ole kuitenkaan yksiselitteinen eikä helposti rajattavissa oleva ryhmittymä. Wibergin (2011, 12) mukaan kansa voidaan ymmärtää eri merkityksissä joko omanlaisena erillisenä kollektiivina, jolla on jaettuja, yhteisiä piirteitä tai kokonaisuutena erillisiä yksilöitä. Se on politiikassa käsitteenä epämääräinen, koska sillä voidaan viitata joko koko kansaan tai tiettyyn osaan väestöstä (Ruostetsaari 2011, 98). Populisteille kansan määrittelyssä kyse ei ole ainoastaan tietyn alueen väestöstä tai kansakunnasta. Populistit sulkevat kansan ulkopuolelle esimerkiksi heidän kanssaan erimieliset tahot. Muiden erimielisten kantoja ei tulisi huomioida, sillä vain populistien kanta merkitsee, ja he yksinomaan edustavat kansaa. Kansa voi tällöin olla ”hyvin pieni osa kansakuntaa, jopa sen vähemmistö”. (Wiberg 2011, 12.)

Länsi-Euroopassa populismien nousuun ovat yleisesti vaikuttaneet muun muassa Euroopan integraatio, eliitin korruptio sekä kansalaisten pettymys perinteisiin puolueisiin, jotka eivät ole onnistuneet vastaamaan globalisaation taloudellisiin ja kulttuurisiin haasteisiin (Ruostetsaari 2011, 103). Tämän monimutkaisen ja ristiriitaisen maailman vastapainoksi populismi herättää

voimakkaita tunnekokemuksia ja tarjoaa vakaan ja selkeän poliittisen identiteetin (Herkman 2019, 59).

2.3 Perussuomalaiset populistisena puolueena

Perussuomalaiset vakiinnutti itsensä vuoden 2011 eduskuntavaalien myötä marginaalista Suomen valtavirtapolitiikan ytimeen (Palonen 2017, 105). Vaalirahoitusotkujen aiheuttama tyytymättömyys ja epäluottamus poliitikkoihin sekä yleinen politiikan vastainen mieliala selittävät osaltaan puolueen lisääntyntä kannatusta (Borg 2012, 194). Perussuomalaiset on onnistunut mobilisoimaan kansalaisia, jotka ovat aiemmin vieroksuneet politiikkaa ja äänestämistä, ja houkuttelemaan protestiäänestäjiä muilta puolueilta (mts. 197). Puolueen menestys on nähty myös osana oikeistopopulismin, kansallismielisyyden ja muukalaisvastaisuuden trendiä (esim. Petterson 2017; Pyrhönen 2015).

Kuten Wiberg (2011, 12) on edellä todennut, populismi ei puheistaan huolimatta tyypillisesti kata koko kansaa. Perussuomalaiset edustaa jäsenistöltään vain rajattua osaa suomalaisista. Puolue on vahvasti miesvaltainen, sillä noin 75 prosenttia puolueen jäsenistä on miehiä. Työttömien ja erityisesti yrittäjien osuus on muihin puolueisiin verrattuna kohtalaisen suuri ja opiskelijoiden osuus sitä vastoin kovin pieni. Jäsenet eivät ole erityisen korkeatuloisia. (Koiranen, Koivula, Räsänen & Saarinen 2017, 19–20.) Perussuomalaisten kannattajakunta muistuttaa myös suhteellisen paljon itse puolueen jäsenistöä (mts. 25–31).

Perussuomalaisten ideologiset juuret ovat maaseutua ja pienyrittäjyyttä ihannoivassa Suomen Maanseudun Puolueen (SMP) agraaripopulismissa (Andersson ym. 2012, 216). Puolue on tämän lisäksi määritellyt itseään kansallismieliseksi ja kristillissosiaaliseksi (mts. 246). Perussuomalaiset on voimakkaasti myös vihreitä arvoja vastaan (Mickelsson 2011, 169). Nykyisin puolueen politiikassa korostuu kuitenkin nativistinen ja maahanmuuttovastainen uuspopulismi (Herkman 2019, 70, 86; Ruotsalainen & Saresma 2017, 151). Puolue on myös itse ottanut populismin osaksi identiteettiään (Palonen & Saresma 2017, 14; Mickelsson 2011, 153; Ruostetsaari 2011, 97).

Tälle tutkimukselle keskeisintä on todeta, että perussuomalaisten politiikasta on siis oikeutettua puhua kansanvaltaa korostavana populismina. Vaikka puolue kattaa hyvin monenlaisia aatteita ja poliittisia suuntauksia, puoluetta voidaan yleisesti kansallismielisyyden, maahanmuuttovastaisuuden ja arvokonservatismiin perusteella nimetä tarkemmin oikeistopopulistiseksi puolueeksi. Muun muassa David Arter (2010, 503) nimittää perussuomalaisia populistiseksi radikaalioikeistopuolueeksi. Myös Ruostetsaari (2011, 143)

korostaa konservatismiin lisäksi puolueen oikeistopopulistisia nativistisia ja autoritaarisia piirteitä.

3 Retoriikka

Retoriikalla eli puhetaidolla tarkoitetaan kielenkäytön keinoja, joilla puhuja pyrkii vakuuttamaan ja suostuttelemaan yleisön puolelleen (Perelman 1996, 11–12). Retoriikka pyrkii eri kielenkäytön valinnoilla luomaan yleisössä halutunlaisia tunteita ja mielikuvia, jotka vaikuttavat merkittävästi siihen, miten yleisö vastaanottaa puhujan viestin (Kakkuri-Knuuttila 1998, 18). Retorinen analyysi tarkastelee itse tekstiä ja sen asiasisältöä sekä sen retorisia vaikutuskeinoja ja ilmaisua. Analyysissa pohditaan sitä, miten nämä keinot luovat tekstile uskottavuutta ja osoittavat puhujan ja kuulijan suhdetta. Sen keskeisiä kohteita ovat muun muassa metaforat, rinnastukset sekä muut kielikuvat ja tunnelatautuneet ilmaukset. (mts. 234.)

3.1 Retoriikka ja argumentaatio

Retoriikassa on oleellisesti kyse argumentaatiosta, sillä siinä tavoitellaan yleisön hyväksyntää tai kannatusta puhujan väitteille. Retoriset keinot ovat argumentaation välineitä, joilla voidaan painottaa eri arvoja ja ilmiöitä ja antaa niille tietynlaisia merkityksiä (Perelman 1996, 42). Retoriikka ja argumentaatio korostuvat etenkin poliittisessä diskurssissa, sillä poliitikkojen tulee jatkuvasti perustella tekojaan ja suunnitelmiaan (Kajaste 1996, 184). Poliitikassa kielen keskeinen funktio on vakuuttaa kansalaiset puhujan näkemyksistä ja suostutella heidät omaksumaan haluttu mielipide (Mustaparta 1996, 168).

Retoriikassa ja argumentaatioissa korostetaan puhujan suhdetta yleisöönsä. Puhujalla on aina tietynlainen käsitys kohdelukijastaan ja hänen taustatiedoistaan, asenteistaan ja arvoistaan. Kyseessä on hypoteettinen, puhujan luoma yleisökonstruktio (Kajaste 1996, 187). Retoriikka tarvitsee aina yleisön, johon vedota, ja sen vaikutus määräytyy nimenomaan puhujan ja yleisön välisessä kohtaamisessa ja yhteisymmärryksessä (Perelman 1996, 18). Koska teksti on aina suunnattu jollekulle (Kalliokoski 1996, 8), on yleisön määrittely näin ollen oleellista. Tekstin tarkoitettu vastaanottaja ja *skopos*, kääntämisen tavoite ja tarkoitus, määrittävät paljolti myös käännösprosessia (Nord 1997, 12). Kohdetekstin tarkoitus tai funktio voi toisinaan poiketa alkuperäisestä. Nord (mts. 48) nimittää tällaista käännöstä heterofunktionaaliseksi käännökseksi. Vastaavasti kohdetekstin yleisö voi olla eri kuin lähdetekstin kohdeyleisö. Kääntämisessä korostuu tällöin tekstien välisen ekvivalenssin sijaan kohdetekstin funktionaalisuus. (mts. 9.)

Aristoteleen (2012) klassisessa retoriikassa retoriset vaikutuskeinot eritellään *logokseen*, *eetokseen* ja *paatokseen*. Logoksella tarkoitetaan järkeä ja argumentin asiasisältöä. Eetos viittaa sitä vastoin puhujan tapoihin ilmentää omaa uskottavuuttaan sekä suhdettaan niin puheen kohteeseen kuin yleisöön. Paatos taas tarkoittaa yleisön vastaanottokykyä ja vetoamista yleisön tunteisiin. (Kakkuri-Knuutila 1998, 233.) Argumentaatio ei ole kuitenkaan erikseen järkeen, tunteisiin tai tahtoon vetoamista, vaan eri vaikutuskeinoista muodostuva kokonaisuus (Perelman 1996, 18). Tunne- tai järkipuhetta ei voi monesti erottaa toisistaan, sillä loogisia perusteluja voidaan yhtä hyvin esittää tunteisiin vetoavilla kielikuvilla, ja vastaavasti järkeviin ajatuksiin ja objektiivisiin faktoihin kuten numerotietoihin voi kytkeytyä tunneperäisiä mielikuvia (Mustaparta 1996, 182).

Argumentin vahvistamiseksi retoriikassa voidaan vedota abstrakteihin ja konkreettisiin arvoihin. Abstrakteja voivat olla sellaiset arvot kuten kauneus ja oikeus. Konkreettinen arvo taas liittyy aina johonkin erityiseen, ainutkertaiseen oloon, esineeseen, ryhmään tai instituutioon kuten esimerkiksi isänmaahan tai kirkkoon. (Perelman 1996, 34.) Argumentaatioissa voidaan tehokkaasti hyödyntää molempia. Konkreettisiin arvoihin vetoaminen on luonteenomaista konservatiiviselle yhteisölle, kun taas abstraktit arvot ohjaavat tyypillisesti yhteiskunnallista kritiikkiä ja muutosajattelua. (mts. 35–36.)

3.2 Populistisen retoriikan erityispiirteitä

Populistista retoriikkaa leimaavat usein mustavalkoisuus ja ehdottomuus (Dorna 2007, 598). Kansansuosiota tavoitellakseen populistit eivät pyri puheessaan kompromisseihin, vaan usein kärjistävät ja yksinkertaistavat politiikkaa (Wiberg 2011, 15). Perussuomalaisten puhe on näin selkeä vastakohta suomalaiselle konsensushakuiselle politiikalle. Tarkoituksellisen provosoivalla vastakkainasettelulla voidaan pyrkiä ohjaamaan keskustelua ja saada aikaan mediakohua (Wodak 2015, 120). Populistit hyödyntävät kansalaisten epäluottamusta poliitikkojen välttelevyyttä ja virkamiesmäistä kapulakieltä kohtaan ja korostavat puhuvansa itse suoraan yksinkertaista ja peittelemätöntä kansan kieltä (Ruostetsaari 2011, 99; Herkman 2019, 42). Populistinen tyyli on osin myös humoristista, esimerkiksi Timo Soini on tunnettu humoristisista letkautuksistaan, ”soinismeistaan” (Herkman 2019, 43). Tämä värikäs ja kärjistetty kielenkäyttö voidaan nähdä keinona luoda etäisyyttä valtaa pitävään eliittiin ja samalla vedota kansaan (Canovan 2005, 76).

Populistinen retoriikka on yhtäältä yhtenäistävä ja toisaalta muita ryhmiä ulkopuolistavaa; se rakentaa monoliittisten ”me” ja ”muut” -ryhmittymien välistä kuilua (Vaarakallio & Palonen

2017, 56). Populistiselle kielelle ominaisia retorisia keinoja ovat esimerkiksi vastakkainasettelu, ironia ja toisto (Dorna 2007, 599). Etenkin toistetut avainsanat ovat tärkeitä populistisessa retoriikassa (Parkkinen 2017, 279). Populistien argumentit pohjaavat lisäksi monesti konkretiaan ja ihmisten arkipäivään (mts. 278).

Metaforat ovat politiikassa hyvin runsaasti käytetty retorinen keino, jolla pyritään herättämään tunteita, korostamaan tiettyjä näkökulmia ja pilkkaamaan vastustajia (Wilson 1990, 104). Metafora ymmärretään perinteisesti vertauksena ilman kuin-sanaa (Kakkuri-Knuutila 1998, 259). Metaforat tekevät uuden, abstraktin asian ymmärrettäväksi jo tunnetun, konkreettisen asian avulla (Mustaparta 1996, 171; Kakkuri-Knuutila 1998, 259). Johnsonin ja Lakoffin (1980) mukaan jäsenämme, ymmärrämme ja hahmotamme ympäröivää maailmaa metaforien välityksellä. Tämän ohella metaforat värittävät puhetta ja toimivat monesti yhtä aikaa tunteiden herättäjinä, argumentoinnin välineinä sekä huumorin keinona (Mustaparta 1996, 181–182). Metaforien avulla poliittiset toimijat voivat toisaalta käsitellä monimutkaisia, abstrakteja poliittisia prosesseja ja käsitteitä kansalaisille ymmärrettävän arjen ja konkretian kautta ja toisaalta hämärtää politiikkaa (Heikkinen & Pajunen 2016, 45). Tämä epämääräisyys on populismissa paikoin myös tarkoituksenmukaista. Ilman tiukkoja määritelmiä voidaan samanaikaisesti vedota hyvin laajaan ja moninaiseen kohderyhmään (Laclau 2005).

Populismille ominaista ovat erilaiset uhkakuvat (Wodak 2015, 1). Tyypillisesti uhkia rakennetaan esimerkiksi sairauksiin tai luonnonkatastrofeihin liittyvillä kielikuvilla (Parkkinen 2017, 279). Suomessa pakolaisten liikkuvuutta on esitetty luonnonvoimaisena ilmiönä tulva-, virta- ja vyörypuheella, johon liittyy arvolatautunut ajatus arvaamattomasta ja hallitsemattomasta uhasta (Heikkinen & Pajunen 2016, 44). Ilmiöiden nimeäminen metaforilla luo ja arvottaa aina samalla todellisuutta (mts. 45). Tekstissä esiintyvät kielteisesti tai myönteisesti latautuneet metaforat, vertaukset sekä käsitteet kertovat siis paljon tekstin arvoista (Kakkuri-Knuutila 1998, 264).

4 Kansan ja kansallisidentiteetin rakentuminen

Kansa koostuu yksilöistä, jotka eivät ole kaikki tavanneet toisiaan, mutta kokevat siitä huolimatta kuuluvansa samaan ainutlaatuisen kansalliseen yhteisöön (De Cillia, Reisigl & Wodak 1999, 154). Tällaisia laajoja yhteisöjä nationalismin tutkija Benedict Anderson (2017) nimittää kuvitelluiksi yhteisöiksi. Yhteisön kuvitteellisuus ei tee niistä kuitenkaan valheellisia tai merkityksettömiä (Anderson 2017, 39–40). Kansakuntalaisuus ja kansallismielisyys rakentuvat Andersonista vahvimmin aidosti sisäistetystä, subjektiivisesta kokemuksesta siitä,

että on osa kansaa ja tämän yhteisön jäsen (Nurmiainen 2017, 20). Anderson (2017, 205, 207) painottaa erityisesti kielen merkitystä tämän yhteisöllisyyden luoja ja kansakunnan määrittäjänä.

Kansallisidentiteettejä tuotetaan, muokataan, murretaan ja jaetaan diskurssin, kielen ja symbolien välityksellä (De Cillia ym. 1999, 153, 155). Ne ovat eräänlaisia ajatusmallien, stereotyyppien ja näkökulmien kokoelmia, jotka jäsentävät toimintaamme ja tapaamme katsoa itseämme ja muita. Identiteettimme ohjaa kokonaisvaltaisesti toimintaamme, käytöstämme ja kielenkäyttöämme. Kansallisidentiteetit eivät ole yhdenmukaisia, vakaita ja muuttumattomia, eivätkä ne toimi tyhjiössä muista irrallaan, vaan ne määritellään aina uudelleen sen hetkisen yhteiskunnallisen kontekstin puitteissa (mts. 154). Stuart Hall (1990, 222–223) lähestyykin kulttuurisen identiteetin käsitettä lähinnä jatkuvana prosessina, jota tuotetaan ja rakennetaan eri kulttuurisin representaatioin.

Identiteetti on erittäin keskeinen tekijä politiikassa, sillä käsitys omasta identiteetistä määrittelee pitkälti sen, miten koemme itsemme suhteessa johonkin toiseen. Vastaavasti kollektiivisen identiteetin kautta asemoimme itsemme osaksi jotain yhteisöä ja näemme itsemme suhteessa muihin yhteisöihin. Nämä identiteettien rajanvedot ja vastakkainasettelut vaikuttavat erittäin konkreettisesti poliittiseen päätöksentekoon (De Cillia ym. 1999, 150). Kun kansoja ja kansallista identiteettiä rakennetaan diskursiivisesti, samalla rakennetaan aina niiden ainutlaatuisuutta ja erilaisuutta (De Cillia ym. 1999, 153). Yhteistä me-ryhmää rakennetaan yhteisellä nimittäjällä sekä tekemällä eroa muihin (Palonen & Saresma 2017, 14). Kyse on siis paljolti siitä, mitä emme ole. Vastakkainasettelua ja poissulkemista voidaan oikeastaan pitää kansallisten identiteettien määrittelyn lähtökohtana (Kylmänen 1994, 7).

Yhtenäiskulttuuri olettaa homogeenisen kuvitellun kansallisen yhteisön jäsenien jakavan saman ajatusmaailman ja luonteen (De Cillia ym. 1999, 162). Suomalaisuus on joukko erilaisia määreitä, mielikuvia ja stereotyyppioita kuten isänmaallisuus, työteliäisyys ja sisu, jotka esitetään todellisena suomalaisuutena, kaiken kattavana ja kokonaisvaltaisena, muuttumattomana kansan syvimpänä olemuksena (Kylmänen 1994, 6). Kieli, identiteetti ja kulttuuri eivät ole kuitenkaan staattisia, vaan jatkuvassa liikkeessä, mikä tekee myös täydellisestä kääntämisestä mahdotonta (Koskinen 1994, 82). Suomalaisuuden yhtenäisyyttä puolustetaan ja suojellaan vierailta vaikutteilta, vaikka suomalaisuus on sekä representaatio että ideologinen ja poliittinen konstruktio, joka kunakin hetkenä esiintyy eri tavoin (Kylmänen 1994, 5–6). Kulttuurit ovat todellisuudessa moniaineksisia ja kielten lailla täynnä eräänlaisia ”käännöksiä” muista kulttuureista (Koskinen 1994, 83).

Konkreettisimmillaan ryhmäjako ja kollektiivista identiteettiä rakennetaan kielessä persoonapronominien avulla. Persoonapronomineilla määritellään ihmisryhmiä ja asemoidaan ihmisiä tiettyihin rooleihin (Heikkinen & Pajunen 2016, 89, 92). Kielenkäyttö on valintoja, joten on tärkeää huomioida, millaisia ihmisiin viittaavia pronomineja käytetään (mts. 87). Valintamme viestivät paljon suhtautumisestamme ja asenteistamme sekä suhteestamme puhuttelun kohteeseen.

Kansallisia me-ryhmittymiä voidaan rakentaa ja vakiinnuttaa eri kielikuvilla ja retorisisilla keinoilla. Me-pronominini on kuitenkin tärkein diskursiivinen keino, jolla vedota suoraan tai epäsuorasti kansalliseen solidaarisuuteen ja yhtenäisyyteen (De Cillia ym. 1999, 163). Tällä pyritään yleistämään stereotypioita kattamaan kokonainen ihmisryhmä (mts. 165). Me-pronominini on erittäin tehokas keino rakentaa ja korostaa kansallista yhtenäisyyttä, ja siihen sisältyy oletus homogeenisestä me-ryhmästä (mts. 162). Puhumalla kansasta me-muodossa puhuja olettaa edustavansa koko kansaa (mts. 161).

Kaikkien puolueiden toiminnan voidaan katsoa rakentuvan ”meidän” ja ”muiden” erottelulle, jolla on hyvin selkeä poliittinen tarkoituserä (Andersson ym. 2012, 218). Poliittisessa diskurssissa me-puhe voidaan nähdä keskeisenä keinona rakentaa kollektiivista, kansallista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä (Heikkinen & Pajunen 2016, 88). Me-puhe voi myös velvoittaa tai etenkin poliittisissa puheissa suostutella lukijaa tietynlaiseen toimintaan (mts. 88–89). Me-ilmauksella voidaan viitata rajattuun ryhmään, johon myös itse puhuja lukeutuu (mts. 89). Se voi näin tuoda lukijan ja kirjoittajan yhteen osaksi samaa kokonaisuutta (Dorna 2007, 598). Me-pronominilla voidaan sisällyttää puhutteluun kaikki muut persoonapronomit. Se voi olla joko eksklusiivinen tai inklusiivinen riippuen siitä, kuuluuko lukija samaan me-ryhmään kuin puhuja. (De Cillia ym. 1999, 164–165.)

5 Poliitiikan ja ideologian suhde kieleen ja kääntämiseen

Politiikkaa voidaan tarkastella joko vallanpitäjien ja heidän vastustajiensa valtakamppailuna tai yhteisten asioiden ja kilpailevien intressien selvittelynä (Chilton 2004, 3). Kaikki politiikka tapahtuu joka tapauksessa kielen välityksellä (Chilton & Schäffner 1997, 206). Valta on keskeisesti osa kaikkea kielenkäyttöä ja vuorovaikutusta (Kalliokoski 1996, 16). Se on myös erityisen vahvasti näkyvillä poliittisessa kielessä. Stuart Hallin (1992, 180) mukaan kielenkäyttö on valtataistelua, jossa pyritään kumoamaan vastustajan antamat merkitykset ja saamaan ylilyöntiasema, jotta voi määritellä mitkä merkitykset ovat hyväksyttäviä ja mitkä eivät. Merkitykset eivät ole ennalta määrättyjä tai pysyviä, vaan niiden hallinnasta

kamppaillaan jatkuvasti (Koskinen 1994, 82). Puolueet ja eri poliittiset toimijat pyrkivät määrittelemään kielenkäyttöä ja siten asettamaan agendoja ja ohjaamaan keskustelua. Populistiset liikkeet tyypillisesti haastavat jatkuvasti vakiintuneita merkityksiä ja luovat uusia (Palonen & Saesma 2017, 16, 27).

Kielenkäytön sosiaalista ulottuvuutta ja erityisesti kielellisten valintojen yhteyksiä ideologiaan ja valtaan tarkastellaan yhä enemmän. Kieli ei pelkästään kuvaa todellisuutta; se myös jäsentää, muokkaa ja luo sitä (Koskinen 1994, 81). Kieli ei ole siis ainoastaan tiedonvälitystä, vaan sen avulla välitetään subjektiivisia havaintoja, tunteita ja asennoitumisia (Kalliokoski 1996, 8). Kaikki sosiaalinen toiminta pohjautuu kieleen, näin ollen on oleellista huomioida, että kääntäminen tapahtuu aina sosiaalisessa kontekstissa, kansojen, valtioiden, ryhmien ja yksilöiden välillä (Tyulenev 2014, 5, 8). Kääntäjä toimii sosiopoliittisen ympäristönsä osana, jossa hän noudattaa omaksumiaan vallitsevia arvoja, normeja ja toimintamalleja (Loupaki 2010, 56). Kääntäjä voidaan käsittää myös vallankäyttäjänä, sillä hän ratkaisee, millaisena teksti käännöksen myötä lukijalle esiintyy (Koskinen 1994, 85). Kääntäjän valta-aseman tekee ongelmalliseksi sen näkymättömyys, sillä teksti esitetään usein alkutekstin kirjoittajan tuotoksena (mts. 88).

Ideologiat ohjaavat vahvasti ihmisten, puolueiden ja valtioiden poliittisia tekoja. Toimivimmillaan ideologia on, kun se tekeytyy luonnolliseksi, lähes tiedostamattomaksi osaksi arkea, yleisajattelua ja identiteettiä (Calzada Pérez 2003, 4; Glynos & Howarth 2007, 117). Ihmiset kokevat näin omien uskomuksiensa ja vakaumuksiensa olevan ideologiasta vapaata totuutta siinä, missä muiden on ideologiaa (van Dijk 1998, 2). Ideologia ilmaistaan aina kielen keinoin (Hatim & Mason 1997, 218). Muun muassa Fairclough (1989) on tarkastellut sitä, miten ideologia muokkaa diskurssia ja miten diskursiiviset käytännöt puolestaan ylläpitävät, vahvistavat ja haastavat ideologioita. Kaikki kielenkäyttö heijastaa käyttäjän oletuksia ja näkökulmia, jotka ovat tiiviisti yhteyksissä asenteisiin, uskomuksiin ja arvojärjestelmiin (Hatim & Mason 1997, 144; Kalliokoski 1996, 14). Ideologia vaikuttaa kirjoittajan tai kääntäjän kielellisten valintojen takana ja siihen, miten nämä valinnat antavat tietynlaisen näkökulman aiheeseen, heijastavat kirjoittajan tai kääntäjän mielipiteitä ja asenteita ja vaikuttavat lukijan mielipiteisiin (Puurtinen 2003, 53). Kieli on näin oleellisesti ideologista (Fairclough 1989, 3).

Kääntämisen voidaan katsoa olevan lähtökohtaisesti ideologista, sillä kääntäminen on niin ikään kielenkäyttöä sekä kielten välistä ja kielen välityksellä tapahtuvaa toimintaa (Calzada Pérez 2003, 2). Kääntäjän on tehtävä ideologisia valintoja, ja näillä valinnoilla on ideologisia

seurauksia (Hatim & Mason 1997, 143). Käännökset ovat eräänlaisia kääntäjän representaatioita lähdetekstistä, joiden välittämä maailma suodattuu aina kääntäjän oman ideologian ja maailmankatsomuksen läpi (mts. 147). Kääntäminen ei ole koskaan näin ollen ”viatonta, ideologioista vapaata transkriptiota, vaan aina tekstin manipulointia tiettyä päämäärää varten” (Koskinen 1994, 90). Poliitiikan näkökulmasta kääntäminen on sinällään myös poliittista, sillä se, mitkä tekstit käännettään, mistä ja mille kielelle on itsessään jo poliittinen päätös (Bassnett & Schäffner 2010, 13).

Kääntäjät osaltaan jäsentävät ja rakentavat ratkaisullaan yhteiskunnallista ja poliittista todellisuutta, narratiivia (Baker 2009, 189, 195). Narratiivit ovat tarinoita ympäröivästä maailmasta, jotka ohjaavat jatkuvasti toimintaamme muita ihmisiä ja tapahtumia kohtaan (mts. 193). Narratiiveja rakennetaan etenkin käännösratkaisuilla, joilla määritellään tapahtumaa, paikkaa tai ryhmää tai asemoidaan yksilöitä ja yhteisöjä esimerkiksi pronomien ja paikan adverbien avulla (mts. 195). Narratiivi on keino kehystää eri ilmiöitä. Kehystäminen voi tarjota tavan ymmärtää jokin ilmiö tai se voi toteutua aktiivisina, tarkoituksellisina diskursiivisina valintoina, joilla pyritään ohjaamaan tulkintoja ja asenteita eri ilmiöitä kohtaan (mts. 194). Narratiivit ovat erittäin keskeisiä poliittisissa teksteissä: politiikassa sanoilla ja narratiiveilla luodaan konkreettista poliittista todellisuutta ja pyritään vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon.

6 Tutkimusasetelma

6.1 Perussuomalaisten 2017 kuntavaaliohjelma

Tutkielmani aineisto on perussuomalaisten vuoden 2017 kuntavaaliohjelma *Arjesta se alkaa* ja sen englanninkielinen käännös *The Finnish Workday is the Starting Point*. Molemmat tekstit ovat vapaasti luettavissa ja ladattavissa PDF-muodossa puolueen kotisivuilla. Kuntavaaliohjelman tarkoituksena on esitellä puolueen kunnallispoliittisia tavoitteita, arvoja ja linjauksia. Lähdeteksti on suunnattu lähinnä suomalaisille, äänioikeutetuille puolueen kannattajille tai siitä kiinnostuneille. Puolueen on ohjelmallaan tärkeää säilyttää nykyinen kannattajakuntansa sekä houkutella ja vakuuttaa uusia äänestäjiä.

Poliittinen ohjelma voidaan luokitella operatiiviseksi tekstiksi. Operatiivisten tekstien kääntämisessä on pyrittävä saavuttamaan sama reaktio yleisössä, vaikka se edellyttäisi muutoksia alkuperäisen tekstin sisältöön ja tyyliin (Nord 1997, 36). Poliittinen ohjelma on luonteeltaan myös normatiivista ja preskriptiivistä eli se pyrkii ohjaamaan lukijan toimintaa (Kajaste 1996, 189). Ohjelmilla on keskeisesti appellatiivinen funktio. Tämä tarkoittaa sitä, että

tekstin tarkoitus on vedota lukijaa tekemään jotain tai omaksumaan jokin mielipide (Nord 1997, 41). Sen selkeitä piirteitä ovat esimerkiksi imperatiivin tai retoristen kysymysten käyttö. Lukijaan voidaan vedota myös esimerkiksi superlatiivien, adjektiivien tai positiivisia arvoja kuvaavien substantiivien avulla. (mts. 42.)

Kuntavaaliohjelma ja sen käännös esiintyvät puolueen tuottamana sisältönä, sillä tekstien tekijöitä ei ole ilmoitettu. Perussuomalaisen hallintojohtaja Kai Järvikare antoi kuitenkin lisätietoja käännöksen alkuperästä ja tarkoituksesta. Käännös on Järvikareen (2018) mukaan tuotettu amerikanenglantia puhuvan alihankkijan ja puoluejäsenten yhteistyönä. Hän painottaa lisäksi, että perussuomalaiset pyrkii kääntämään kaiken keskeisen materiaalin englanniksi samojen yhteistyökumppaneiden kanssa ja työstämään käsitteitä systemaattisesti. Tämä hyödyttää puolueen kielen ja tekstien yhtenäisyyttä ja on ”kustannustehokkaampaa ja palvelee kiinnostuneita paremmin” (Järvikare 2018).

”Kääntäjän” ja ”kääntämisen” sijaan Järvikare puhuu ”ammattilaisista” ja ”alihankkijoista” sekä tekstien ”tulkitsemisesta”. Ohjelman käsitteistöä ja sisältöä oli tarkennettu ja muutettu vaalien alla (Järvikare 2018). Oletan puolueen ymmärtävän kääntämisen rajatusti vain saman sisällön välittämisenä sellaisenaan toiselle kielelle. Muutoksia ja tarkennuksia ei ole siksi nähty osana kääntämistä. Järvikareen mukaan puolue on asiakaspalautteen perusteella siirtynyt ”tulkintaan” ja luopunut käännöstoimiston käytöstä. Käännöstieteiden näkökulmasta on kuitenkin oikeutettua puhua käännöksestä ja kutsua käännöksen tuotantoon osallistuneita kääntäjiksi (Loupaki 2010, 55). Puhun jatkossa käännöksen tekijöistä selvyuden vuoksi yksikkömuodossa.

Vaaliohjelman kääntämisen syyksi Järvikare (2018) kertoo vuoden 2011 eduskuntavaaleja seuranneen kansainvälisen perussuomalaisiin kohdistuvan kiinnostuksen ja kysynnän. Siinä missä lähdetekstin ensisijainen funktio on vakuuttaa lukija äänestämään puoluetta, käännös on vuorostaan eräänlainen verkostoitumisen ja viestinnän väline. Puolue haluaa viestiä tavoitteistaan medialle sekä muille yhteistyötä tekeville veljespuolueille Euroopassa ja kytkeä näin itsensä osaksi kansainvälistä oikeistopopulististen puolueiden ja heidän kannattajiensa verkostoa.

Kiinnostavaa on lisäksi pohtia, miksi juuri perussuomalaiset on nähnyt tarpeellisena kääntää puolueen kaikki keskeiset ohjelmat englanniksi, jopa kuntavaaliohjelman, joka vaikuttaa hyvin paikallisesti. Muihin puolueisiin verrattuna dokumentit ovat melko helposti löydettävissä puolueen kotisivulta, joka on käyttäjäystävällinen myös ei-suomenkielisille. Esimerkiksi

keväällä 2019 vihreät ja SDP ovat julkaisseet sivuillaan ainoastaan englanninkielisen tiivistelmän puolueen kuntavaalien teemoista, kun taas keskusta ja kokoomus eivät ole kääntäneet puolueohjelmiaan englanniksi lainkaan.

Valitsin tutkielmani aineistoksi perussuomalaisten kuntavaaliohjelman, sillä se oli tutkielman aiheen valinnan aikaan ajankohtaisin puolueen julkaisema ja englanniksi käännetty tekstikokonaisuus. Puolue on sittemmin julkaissut englanniksi käännetyn vuoden 2019 EU-vaaliohjelman, mutta olin saanut jo Järvikareen vastaukset kuntavaaliohjelmaan liittyen, enkä siksi ehtinyt enää vaihtaa aineistoani puolueen uudempaan vaaliohjelmaan. Halusin tutkia nimenomaan perussuomalaisten populistista retoriikkaa ja kielenkäyttöä. Puolue mieltää itsensä kansan todelliseksi etujen ajajaksi ja puolustajaksi, ja suomalaisuus on hyvin oleellisesti puolueen ytimessä. Minua kiinnosti, miten tämä välittyy puolueen kuntavaaliohjelman englanninkielisessä käännöksessä. Kun koko puolueen olemus rakentuu yhtenäisen, jaetun suomalaisuuden ympärille ja tämän ulkopuolelle jäävien vastakkainasetteluun, on mielekästä tarkastella, miten nämä suomalaisuutta korostavat retoriset valinnat on käännetty englanniksi ei-suomalaiselle yleisölle, jolla ei ole tunnekytköstä tähän suomalaisuuteen ja jota vaaliosallistuminen ja suomalaisuus ei suoranaisesti kosketa.

6.2 Metodi

Tämä on vertaileva tapaustutkimus, joka analysoi perussuomalaisten kuntavaaliohjelman ja sen englanninkielisen käännöksen retoriikkaa. Valitsin aineistosta erityisesti tunne- ja arvolatautuneita suomalaisuutta ja Suomea kuvaavia sekä ”me ja muut” -vastakkainasettelua korostavia ilmaisuja, koska ne ovat tyypillisiä puolueen populistiselle retoriikalle. Tarkastelen sitä, miten suomalaisuutta ja perussuomalaisia tämän suomalaisuuden aitona edustajana sekä viholliskuvaa muista ryhmistä rakennetaan näiden sanavalintojen keinoin niin alkuperäisessä kuin käännettyssä ohjelmassa. Vertailemalla ohjelman ja sen käännöksen identiteettejä ja narratiivia rakentavia retorisia keinoja päästään käsiksi tekstien ideologiaan.

Tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin pääkysymyksiin:

- Millä eri retorisin keinoin lukijaan pyritään vetoamaan lähde- ja kohdetekstissä?
- Miten teksteissä rakennetaan suomalaisuutta näillä retorisisilla keinoilla ja miten lukija asetetaan osaksi tätä kansakuntaa?

Hypoteesini on, että perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa on hyödynnetty erinäisiä suomalaisuuden erityislaatuista ja kansallisen identiteetin yhtenäisyyttä korostavia retorisia keinoja, joilla puolue rinnastetaan itse kansaan. Tämä asemoi muita ryhmiä puolueen ulkopuolelle ja sitä vastaan ja samalla palvelee puolueen vetovoimaa. Oletan myös, että englanninkielisen käännöksen retoriikka poikkeaa huomattavasti lähdetekstistä, sillä tekstin kohderyhmä ei ole osa tätä kansaa, johon alkutekstissä pyritään vetoamaan.

7 Retorinen vastakkainasettelu perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa

Tässä analyysissä esittelen perussuomalaisten kuntavaaliohjelman ja sen englanninkielisen käännöksen retorisia keinoja ja pohdin, miten lukijan suhde puolueeseen sekä Suomeen ja suomalaisuuteen muuttuu käännöksessä, joka on suomalaisten äänestäjien sijaan kohdennettu kansainväliselle yleisölle. Olen eritellyt löydökseni sen mukaan, miten ne retorisesti rakentavat yhtäältä kansallista ”meitä” ja toisaalta ”muita”. Analysoin ensiksi suomalaisuutta, Suomea ja puoluetta me-ryhmänä rakentavia retoriikan ja puhuttelun keinoja. Tämän jälkeen tarkastelen, millaista retoriikkaa käytetään puolestaan muista ryhmistä ja miten niistä luodaan näillä retorisilla keinoilla me-ryhmälle vastapuolta. Analyysin jaottelu mukailee populismille leimallista ”meidän” ja ”muiden” välistä vastakkainasettelua. Käyttämäni sivunumerot viittaavat alkuperäisen kuntavaaliohjelman sivunumeroihin ja käännöksessä PDF-tiedoston sivunumeroihin.

Käännös on Järvikareen (2018) vastausten sekä eksplisiittistävien käännösratkaisujen perusteella kansainväliseen käyttöön tarkoitettu teksti. Tyypillisiä esimerkkejä eksplisiittistävistä käännöksistä ovat ”due to the sparse population densities in much of Finland” (s. 5) sekä ”war veterans from the years 1939-45” (s. 7). Nämä lisäykset käännöksessä selventävät ja taustoittavat käsiteltyä aihetta ei-suomalaiselle lukijalle. Koska kohdeteksti ei ole kohdennettu suomalaiselle yleisölle, eikä sen tarkoitus ei ole siten houkutella äänestäjiä, käännös on Nordin (1997, 48) tarkoittamalla tavalla heterofunktionaalinen.

Kääntäjän haasteena on ollut, miten välittää perussuomalaisten kuvaama ainutlaatuinen suomalaisuus eri kulttuurin ja kielen keinoin. Perussuomalaisten kuntavaaliohjelman kääntäjä on näkymätön toimija, jolla on kuitenkin valta siitä, millainen kuva Suomesta, suomalaisuudesta ja perussuomalaisista puolueena ulkomaalaisille lukijoille välittyy. Tämä ilmentää Koskisen (1994, 85) ajatuksia kääntäjän valta-asemasta ja sen näkymättömyyden ongelmallisuudesta (mts. 88). Toisaalta puolue on Järvikareen (2018) mukaan itse osallistunut käännösprosessiin ja on siten voinut valvoa, että käännös noudattaa puolueen linjauksia.

7.1 Puolue ja lukijat me-ryhmänä

7.1.1 Puolueen nimittäminen

Merkittävä eroavaisuus perussuomalaisten kuntavaaliohjelman ja sen käännöksen retoriikassa ilmenee siinä, miten puolue puhuttelee lukijaa ja viittaa itseensä. Puolueen nimi mainitaan suomenkielisessä lähdetekstissä (s. 7, 16) ainoastaan kahdesti. Tätä suositumpi tapa viitata puolueeseen on me-pronominia, josta kerron lisää alaluvussa 7.1.2. Sitä vastoin englanninkielisessä käännöksessä suositetaan ensisijaisesti puolueeseen viittaamista kolmannessa persoonassa *the Finns Party* tai *the party*. Puolueen pyrkimyksenä voi olla vakiinnuttaa melko vastikään vuonna 2011 käyttöön otettu virallinen englanninkielinen nimi *the Finns*. Tämä korvasi ulkomailla yleisesti käytetyn epävirallisen nimityksen *True Finns*. Entisen puoluejohtajan Timo Soinin mukaan perussuomalaiset olivat saaneet paljon huomiota muualla Euroopassa ja halusivat nimenvallinnalla korostaa olevansa ”tavallisten suomalaisten puolue”. (Laitinen 2011.)

7.1.2 Eksklusiivinen me-puhuttelu

Puhuttelu retorisenä vaikutuskeinona rakentaa suhdetta tekstin kohdeyleisöön ja kertoo siitä, ketkä puolue määrittelee yleisökseen. Puolue ilmentää puhuttelulla näin eetostaan ja yleisökäsitystään. Aineistossa me-pronominia käytetään De Cillian ym. (1999, 164–165) erottelun mukaisesti eksklusiivisesti ja inklusiivisesti. Perussuomalaisten me-henkisyys näkyy hyvin selkeästi lähdetekstin puhuttelun valinnassa; puolueen nimen sijaan puolue viittaa itseensä usein me-muodossa. Teksti ei näin esiinny yksittäisten henkilöiden tuotoksena, vaan koko puolue lähestyy lukijaa kollektiivina, ja myös tekstin tekijä soluttautuu osaksi puoluetta. Me-pronominia on tässä tapauksessa lukijalle eksklusiivinen.

We-pronominia ei sitä vastoin esiinny juurikaan tässä merkityksessä käännöksessä, ainoastaan kahdesti (s. 3, 5). Käännöksen suhteellisen vähäinen we-pronominin käyttö luo vaikutelman siitä, ettei teksti ole puoleen omaa vaan ulkopuolisen selostusta. Kohdetekstissä puolueen tavoitteita kuvaava ”haluamme uudistaa” (s. 5) on käännetty passiivimuotoon ”should be reformed” (s. 3). Me-puheen passivointi tekee puolueesta lukijalle lähdetekstiä etäisemmän, eikä puolue esiinny kohdetekstissä siten aktiivisena toimijana, joka ryhtyisi itse toimenpiteisiin.

7.1.3 Inklusiivinen me-puhuttelu

Lähdetekstissä käytetään toistuvasti inklusiivista me-pronominia. Siihen sisällytetään tällöin sekä puhuja että lukija (De Cillia ym. 1999, 164–165). Wibergiin (2011, 12) viitaten voidaan

olettaa, että perussuomalaisten ”me” ei kata kuitenkaan kaikkia tekstin lukijoita, vaan se puhuttelee rajatummin puolueen kannattajakuntaa ja heidän käsityksiään vastaavia suomalaisia. Koirasen ym. (2017, 25–31) pohjalta voidaan näin ajatella, että lähdetekstin ”me” puhuttelee eritoten työssäkäyviä, ei-korkeatuloisia miehiä. Kajasteen (1996, 187) mainitsema yleisökonstruktio tulee näissä valinnoissa esille. Lähdetekstin ilmaisut kuten *me ihmiset* (s. 3) sekä ”asian on syytä liikuttaa meitä kaikkia” (s. 12) asettavat puolueen lukijan tasolle, osaksi lukijoitaan. Me-pronominilla ja omistusliitteellä *-mme* puolueen voidaan katsoa De Cillian ym. (1999, 161) perusteella pyrkivän edustamaan koko kansaa. Näillä keinoilla halutaan myös vedota kansalliseen yhtenäisyyteen (mts. 163). Ilmaisut ovat samalla velvoittavia ja ohjaavat lukijaa tietynlaiseen toimintaan (Heikkinen & Pajunen 2016, 88–89). Nämä valinnat vastaavat yhtä lailla Kajasteen (1996, 189) kuvailemaa poliittisille ohjelmille ominaista normatiivisuutta ja preskriptiivisyyttä.

Kohdetekstin tarkoitus puolestaan ei ole vedota yhtenäiseen suomalaisuuteen tai velvoittaa lukijoita toimimaan, koska teksti ei ole suunnattu suomalaisille. We-pronominilla ei ole tällöin samaa merkitystä tai tarkoitusta kansakunnan rakentamisen keinona. Tämä heijastuu siihen, ettei perussuomalaiset asemoi itseään käännöksessä yhtä paljon osaksi suomalaisia inklusiivisen we-pronominin avulla, vaan lähdetekstin inklusiivinen me-puhe on tyypillisesti käännetty joko monikon kolmannessa persoonassa tai passiivissa. Lähdetekstin esimerkit *me ihmiset* ja ”asian on syytä liikuttaa meitä kaikkia” eivät ole käännöksessä enää me-muodossa. Käännösprosessiin ovat siis vaikuttaneet käännöksen kohdeyleisö ja skopos, kuten Nord (1997, 12) on todennut.

Esimerkiksi ”Haluamme turvallisen Suomen” (s. 13) esittää turvallisuuden yhteisenä, niin puolueen kuin lukijan vaatimuksena, kun taas ”The Finns Party desires a safe and secure Finland” (s. 9) korostaa tämän olevan puolueen tavoite. Inklusiivinen ”meidän on avoimesti voitava puhua” (s. 15) on käännetty passiivimuotoon ”one should be allowed to speak” (s. 11). Passivoitu käännös on lähdetekstiä yleistasoisempi eikä se samoin tavoin ilmaise, että kyse olisi puolueen ja lukijan yhteisestä asiasta. Veteraanien kansallista erityismerkitystä tuodaan esille lähdetekstissä paatosta korostavilla me-ilmaisuilla ”sotiemme veteraanit” ja ”Me olemme tämän kunniakansalaisillemme velkaa” (s. 9). Kohdetekstissä sitä vastoin käytetään me-puheen sijaan ainoastaan ”war veterans” ja ”Finland has a debt to these veterans” (s. 7), sillä aiheella ei ole käännöksen kohdelukijalle samanlaista tunnepitoista merkitystä, eikä kääntäjän siten tarvitse retorisesti vedota lukijan ja veteraanien väliseen suhteeseen. We-pronominin esiintyminen käännöksessä inklusiivisessa merkityksessä tyypillisimmin kuitenkin ”we must” -ilmauksissa

kuten ”We must handle first things first” (s. 3). Poikkeuksena selkein ja ainoa esimerkki yhtenäistä kansaa rakentavasta we-pronominin käytöstä käännöksessä on ”Finland should not relinquish what we have that is good” (s. 9).

7.1.4 Lukijan suora puhuttelu

Toisin kuin kohdetekstissä lukijaa puhutellaan lähdetekstissä myös suoraan yksikön toisessa persoonassa. Käskymuodossa ilmaistu otsikko ”Uskalla puhua” (s. 3) vastaa poliittisten ohjelmien operatiivisuutta. Sen käännös ”Daring to speak” (s. 2) ei taas puhuttele lukijaa. Selkein esimerkki lukijan puhuttelusta lähdetekstissä on ”Juuri sinulla, hyvä kuntalainen, on mahdollisuus vaikuttaa!” (s. 3). Se kutsuu lukijaa osallistumaan vaaleihin ja samalla kytkee lukijan kunnan jäseneksi, osaksi kunnan kuviteltua yhteisöä. Tämä kohta on käännöksestä täysin poistettu, sillä kohdetekstin funktio ei ole vakuuttaa lukija äänestämään puoluetta.

7.2 Suomalaisuuden rakentuminen

7.2.1 Suomalaisten nimittäminen

Kuntavaaliohjelmassa ja sen käännöksessä viitataan suomalaisiin hyvin eri tavoin. Lähdetekstissä suomalaisista, näin myös kohdelukijoista, käytetään ensisijaisesti nimitystä *ihminen* kuten ”perussuomalaisessa kunnassa kuuluu ihmisen ääni” (s. 16). ”The ordinary person” (s. 2), ”tavallinen ihminen” (s. 4) on myös perussuomalaisille sekä yleisesti populismille hyvin tyypillinen ilmaus. *Ihminen* voidaan ymmärtää Parkkisen (2017, 279) ajatusten pohjalta toistettuna avainsanana, joka on populistiselle kielelle oleellinen retorinen keino. Se ei sanavalintana kiinnitä lukijaa suomalaiseen kansakuntaan, vaan se populismille ominaiseen tapaan asettaa vastakkain ihmisen ja kasvottoman järjestelmän. Suomalaisiin yhtenäisenä kansana viitataan kohdetekstissä sanalla *people* sitä vastoin melko harvoin. ”People first” (s. 11) mukailee kuitenkin tyypillistä populistislogania, joka korostaa kansan tai isänmaan ensisijaisuutta. Sama muotoilu toistuu muun muassa oikeistopopulististen Britannian kansallispuoleen (BNP) ”Putting British People First!” sekä Itävallan vapauspuolueen (FPÖ) ”Österreich zuerst” -sloganeissa.

Lähdetekstissä toistuvat useasti nimitykset *suomalainen*, *kansalainen* ja *kuntalainen*. *Kuntalainen* korostaa osallisuutta kuntavaaleihin ja kunnalliseen yhteisöön ja *kansalainen* ja *suomalainen* taas laajempaa kuuluvuutta Suomen kansaan. Nämä ovat kaikki tyypillisesti käännetty sanalla *citizen*, joka voi viitata niin kaupungin, kunnan kuin kansakunnan jäsenyyteen. *Suomalainen* esiintyy lähdetekstissä lähinnä adjektiiviattribuuttina sanojen kuten *lähiruoka* tai *arvot* yhteydessä. *Finnish citizen* (s. 2) ja *Finnish population* (s. 11) ovat harvoja

esimerkkejä, joissa *Finnish* yhdistetään merkitsemään kansaa. Näiden lisäksi ”The health of the Finnish nation” (s. 5) korostaa alkuperäistä ”suomalaisten hyvinvointi” -ilmaisua (s. 7) selkeämmin yhtenäistä kansakuntaa.

Käännöksessä toistuvien ilmaus suomalaisille on *Finns*, joka painottaa lähdetekstiä enemmän kansalaisten suomalaisuutta. Lähdetekstin lukijoille ei ole tarpeen selventää tätä, vaan heidän oletetaan ymmärtävän, että kansalaisilla tarkoitetaan suomalaisia ja heitä itseään. Tämä valinta osoittaa, miten käännöksen muuttunut funktio on vaikuttanut käännökseen. Kääntäjä on tällä valinnalla voinut pyrkiä korostamaan ulkomaalaiselle yleisölle, että kyse on nimenomaan suomalaisista, mikä tekee käännöksen kohdeyleisöstä samalla ulkopuolisia. Sanavalinnalla on voitu haluta myös rakentaa puolueen (*The Finns Party*) ja suomalaisten (*Finns*) välistä kytköstä.

7.2.2 Suomalaisuuden narratiivi

Ainutlaatuisuuden ja erilaisuuden korostaminen ovat oleellisia kansaa ja identiteettiä määrittellessä, kuten De Cillia ym. (1999, 153) ovat todenneet. Sekä kohde- että lähdetekstissä on lukuisia suomalaisten erityislaatuista kuvailevia ilmaisuja. Lähdetekstissä näillä ilmaisuilla pyritään välittämään ja rakentamaan tietynlaista jaettua kansallisidentiteettiä ja narratiivia suomalaisuudesta, jonka jäseneksi lukijaa kutsutaan. Narratiivia puolueen arvoista ja heidän ihanne-Suomestaan rakennetaan lähdetekstissä osaltaan myös ei-kielellisesti kuvien ja symbolein. Puolue hyödyntää suomenkielisessä kuntavaaliohjelmassaan valokuvia leimallisen suomalaisesta talvisesta luonnosta, arjesta ja perinteistä ja niihin liittyviä kohdelukijoiden tunnekytköksiä luodakseen tietynlaisia mielleyhtymiä puolueesta ja vahvistaakseen tekstin sanomaa siitä, että perusuomalaiset edustaa aidosti suomalaisuutta. Kuvat on jätetty pois käännetyistä ohjelmista oletettavasti, koska niiden ei ajatella kantavan samalaisia merkityksiä kohdetekstin lukijoille. Käännöksen tarkoituksena on lähinnä luoda ulkomaalaisille lukijoille positiivista mielikuvaa Suomesta ja perusuomalaisista. Perussuomalaisten retoriikka pohjaa vahvasti sille oletukselle, että suomenkielisen tekstin lukijat samaistuvat puolueen teksteissä esitettyihin suomalaisuuden kuvaukseen ja puolueen arvoihin. Perelmanin (1996, 18) tekstiin viitaten voidaan sanoa, että puolueen ja lukijan on ymmärrettävä toisiaan, jotta retoriikka vaikuttaa lukijaan tarkoituksenmukaisesti.

Perelmanin (1996, 34–36) pohjalta voidaan eritellä, että perussuomalaiset hyödyntävät argumentaatioissaan niin abstrakteja kuin konkreettisia arvoja. Suomi ja suomalaisuus ovat perussuomalaisten retoriikan keskeisiä konkreettisia arvoja. Puolue vetoaa toisaalta myös abstrakteihin arvoihin kuten Suomen luonnon ainutlaatuisuuteen (s. 17). Aineistossa on useita

mainintoja ympäristön ja puhtaan luonnon merkityksestä Suomelle ja suomalaisille, joilla luodaan tietynlaista narratiivia suomalaisista, johon kytkeytyy ajatus suomalaisten vahvasta luontosuhteesta. Esimerkiksi ”Metsiemme aarteet” ja ”Suomalainen maaseutu, metsät ja luonto” (s. 6) ovat suomalaiselle lukijalle tunnepitoisia ilmaisuja, ja ne tuovat esille myös kotimaisen maatalous- ja metsäteollisuuden merkityksen. Käännökset ”treasures of the Finnish forest” ja ”the Finnish countryside – with its vast number of forests and lakes” (s. 4) sen sijaan eksplisiittistävät Suomen luontoa ei-suomalaiselle lukijalle ja muistuttavat lähes matkailumainosta.

Suomea ja suomalaisuutta korostavat ilmaisut ilmentävät myös selkeästi puolueen konservatiivista ja kansallismielistä luonnetta. Puolue ottaa esimerkiksi kantaa monikulttuurisuuskeskusteluun julistamalla: ”Suvivirttä laulettakoon jatkossakin” (s. 8). Suvivirrestä on tullut viime vuosina merkittävä poliittisen kamppailun kohde, johon kytkeytyy vahvoja, tunnepitoisia mielikuvia suomalaisista perinteistä, joita monikulttuurisuuden koetaan uhkaavan. Tämä perinteiden vaaliminen vastaa populismille ominaista vahvaa menneisyyden nostalgiaa (Herkman 2019, 37). Perinteisiin vetoaminen argumentaation osana herättää paatosta ja rakentaa samalla yhtenäistä suomalaisuutta ja olettaa näiden perinteiden olevan arvokkaita myös lukijalle. Parkkisen (2017, 278) ajatuksia sivuten Suvivirteen vetoaminen voidaan nähdä populistisena keinona konkretisoida lukijoille maahanmuuton vaikutuksia ja argumentoida siten puolueen maahanmuuttovastaisuutta tavalla, joka koskettaa läheisesti lukijoiden elämää. Suvivirren ja siitä käytävän keskustelun tunnelatautuneisuus ei kuitenkaan välity englanninkielisessä käännöksessä: ”The traditional Finnish hymn ’Summer Song’ will continue to be sung!” (s. 6) Suvivirrelle ei löydy vakiintunutta englanninkielistä käännöstä, joten se on eksplisiittistetty.

Perussuomalaiset painottaa lähdetekstissä useasti suomalaisten arvojen ja kulttuurin merkitystä (s.8, 9). Puolue puhuu myös suomalaisten puolesta ja osana suomalaisia: ”Meidän kannattaa olla ylpeitä maastamme, suomalaisuudesta ja kulttuuristamme!” (s. 13) *Suomalaisuuden* käännös ”what being Finnish means” korostaa, että suomalaisuus on määriteltävissä ja kuvailtavissa, vaikkei sitä ilmaista tekstissä suoraan. Perussuomalaisille tyypillinen slogan ”Isänmaallisuus, paikallisuus, turvallisuus – perusarvot kunniaan” (s. 9) olettaa näiden arvojen olevan kaikille yhteisiä ja jaettuja. Perus-etuliite kytkee iskulauseen myös perussuomalaisiin. Käännöksessä ”Patriotism, community, security – respected values” (s. 7) ei toteudu lähdetekstin loppusointu. Lisäksi *respected* ei sisällä alkuperäistä merkitystä.

Lähde- ja kohdetekstissä puolue rakentaa tietynlaista suomalaisuuden narratiivia kuvailemalla sitä, millainen on ”hyvä kansalainen”. Vastuun kantaminen, läheisistä ja ympäristöstä huolehtiminen esitetään lähdetekstissä ”hyvän kansalaisen” määreinä (s. 10). Lähdetekstissä (s. 12) lukija veloitetaan inklusiivisella me-ilmauksella olemaan kiinnostuneita läheisistään. Käännöksessä (s. 8) vuorostaan lähinnä todetaan, että ihmiset huolehtivat läheisistään ja voivat näin auttaa yhteisöään ohjaamatta lukijaa toimimaan. ”Arjesta se alkaa” korostaa työn merkitystä, ja se tuo puolueen lähelle lukijoidensa jokapäiväistä elämää, kun taas ”The Finnish Workday is the Starting Point” painottaa suomalaisten työntekeä, mikä tekee lukijasta ulkopuolisen. ”Tullaan toimeen! Tämä jos mikä on suomalainen tapa lähestyä asioita.” (s. 16) käyttää passiivi-ilmausta monikon ensimmäisen persoonana käskymuotona. Kehotus yhtenäistää niin lukijan kuin puolueen osaksi suomalaisia, ja siihen sisältyy ajatus jaetusta yhteisöllisyydestä. Käännös ”A move to action. That is the Finnish way! (s. 12) poikkeaa merkitykseltään alkuperäisestä, eikä se sisällä samaa yhtenäisen kansan ajatusta. Se rakentaa sen sijaan mielikuvaa suomalaisesta ahkeruudesta ja työnteosta, josta lukija jätetään jälleen ulkopuoliseksi.

7.3 Vastapuolena muut ryhmittymät

Kansallisen me-ryhmän yhtenäistämisen lisäksi perussuomalaisten retoriikka populismille tyypilliseen tapaan samalla korostaa eroja muihin ryhmiin, jotka puolue asettaa määrittelemänsä suomalaisuuden ulkopuolelle. Tämä on aivan kuten Palonen ja Saresma (2017, 31) ovat kuvailleet. Perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa on populismille leimallisesti paljon vastakkainasettelua, jossa puolue asemoi eri ryhmittymiä itseään ja siten suomalaisia vastaan. Vastapuolen ryhmiksi nousevat aineistosta selkeimmin erimieliset ideologiat, maahanmuuttajat ja eliitti, mikä vastaa Herkmanin (2019) ja Wibergin (2011) esittämiä populismin ominaispiirteitä. Korostamalla eroja näihin ryhmiin perussuomalaiset määrittelee ja rakentaa suomalaisten ja puolueen yhteistä me-ryhmää sen kautta mitä he eivät ole. Puolueen retoriikkaa myötäilee näin Herkmanin (2019, 62), Palosen ja Saresman (2017, 14, 31) sekä Kylmäsen (1994, 7) ajatuksia vastakkainasettelun merkityksestä identiteetin määrittelijänä. Tämä vastakkainasettelu rakentuu retorisesti kuitenkin hieman eri tavoin puolueen kuntavaaliohjelmassa verrattuna sen englanninkieliseen käännökseen.

7.3.1 Muut ideologiat

Wiberg (2011, 12) mainitsi, kuinka puolueen kanssa erimieliset tahot ja muiden ideologioiden edustajat eivät ole populistille osa kansaa. Tämä näkemys ilmenee aineistossa siten, että

perussuomalaiset peilaa itseään ja kannattajiaan vahvasti urbaania, vihreää vasemmistoa vasten, mikä on Mickelssonin (2011, 169) mukaan puolueelle ominaista. Tätä ryhmää ei nähdä siten osana puolueen edustamaa Suomea. Ryhmän poissulkeminen käy ilmi lähdetekstissä asenteellisissa ja kielteisesti arvolatautuneissa sanavalinnoissa. Näillä värittäväillä ilmaisuilla puolue pyrkii retoriikan keinoin luomaan toivotunlaisia tunteita ja mielikuvia ja vaikuttamaan lukijan vastaanottoon, kuten Kakkuri-Knuutila (1998, 18) on sanonut. Mustaparran (1996, 168) mukaan poliittinen kieli pyrkii ensisijaisesti vakuuttamaan kansalaiset omaksumaan haluttu mielipide. Tässä yhteydessä pyrkimyksenä on vakuuttaa lukija siitä, että vihreitä arvoja tulee vastustaa.

”Maailmanparannus” (s. 3, 7) on ironinen ilmaisu, jolla puolue kritisoi ja vähättelee naiivia hyväntekeväisyyttä, jota tehdään puolueen mukaan suomalaisten hyvinvoinnin kustannuksella. Käännös ”improving the world” (s. 2, 5) ei ole taas yhtä asenteellinen. Yleisesti ottaen lähdetekstin arvolatautuneisuus näkyy kuitenkin selkeästi myös käännöksen retoriikassa. Lähdetekstin ”näennäiset vihreät arvot” ottaa kärkevästi kantaa viherajattelun pinnallisuuteen, mutta ”bogus ’green’ values” (s. 13) tuomitsee lähdetekstiä hieman korostuneemmin vihreät arvot valheellisiksi. Puolue käyttää Wilsonin (1990, 104) ajatusten mukaisesti metaforaa ”viherpesu” (s. 17), ”green-washing” (s. 13) pilkatakseen vastustajiaan. Lähdetekstistä poikkeava lisäys *some* esiintyy kohdetekstissä vähättelevässä merkityksessä kohdissa ”some latest trend of city-dwellers” (s. 4) ”some ideological bases of cycling or other form of ecotourism” (s. 5) sekä ”some ideological and feminist ideas” (s. 6). Toisin kuin lähdetekstin ”urbaani vihertrendi” (s.6), ”city-dwellers” väheksyy suoranaisesti kaupunkilaisia ja korostaa kaupungin ja maaseudun asukkaiden välistä kuilua. Kaupunkilaiset eivät ole tässä tapauksessa osa perussuomalaisia eivätkä siten kansaa, vaikka esimerkiksi Suomen virallisen tilaston (2019) mukaan vuoden 2019 eduskuntavaaleissa 14,9 % puoluetta äänestäneistä oli kaupungeista.

Ideologinen esiintyy aineistossa poikkeuksetta kielteisessä merkityksessä eräänlaisena koodisanana puolueen vastustamille arvoille kuten kohdissa ”Liikennesuunnittelua ei saa tehdä ideologisesti pyöräilyn tai muun ekomatkailemisen ehdoilla” (s. 7) tai ”ideologiset kasvatuksen ja feminismin ajatukset” (s. 8). Puolue käyttää epätyypillisessä muodossa sanontaa ”hukkuu lapsi helposti pesuveteen” (s. 8) perusteluna sille, etteivät sukupuolineutraalit wc-tilat ole järkevä tai toteuttamiskelpoinen hanke. Käännöksessä sanonta on korjattu epämääräisyyden välttämiseksi perinteisempään muotoon ”baby being thrown out with the bathwater” (s. 6). Tämä on logos-keino, joka on samalla humoristinen, mikä on Herkmanin (2019, 43) mukaan populistiselle

tyylille leimallista. Sukupuolineutraalit wc-tilat ovat puolueen mukaan ideologinen päätös (s. 10), mutta tekstissä se ei viittaa omiin arvoihinsa tai tekoihinsa ideologisina. Puolue puhuu kuitenkin arvokysymyksistä tosiasioina (s. 3, 8) ja käyttää näin argumentaatiota vahvistavaa takausta retorisenä keinona. Tämä vastaa van Dijkin (1998, 2) ajatuksia siitä, kuinka ihmiset eivät näe omaa toimintaansa ideologisena. Kuten Calzada Pérez (2003, 3) ja Glynos & Howarth (2007, 117) ovat todenneet, ideologian teho perustuu sen tiedostamattomuuteen ja arkisuuteen. Ideologia on kuitenkin vahvasti sidoksissa puolueen kielenkäyttöön ja politiikkaan.

7.3.2 Maahanmuuttajat

Perussuomalaisten ja suomalaisten toisena vastapuolena esitetään kärjistetysti maahanmuuttajat. Vaaliohjelmassa ei määritellä maahanmuuttajaa, mutta se ei ole neutraali, kaikkia ei-suomalaisia koskeva käsite. Ruotsalaisen & Saresman (2017, 164) mukaan islaminusko kytkeytyy oleellisesti maahanmuuttoon. Tämä käy ilmi tekstin ulkopuolistavassa retoriikassa kuten käänöksessä ”Immigrants and new citizens must accept the core values of Finnish and Western society and live their lives accordance with them” (s. 9), joka vastaa lähes täysin alkuperäistä (s. 13) ja olettaa lukijoiden ymmärtävän mitä suomalaisilla ja länsimaalaisilla arvoilla tarkoitetaan ja muiden arvojen toissijaisuuden niihin nähden, vaikkei lukija itse olisi suomalainen. Puolue irtisanoutuu kuitenkin rasismista kutsumalla lähdetekstissä rasisteja idiooteiksi (s. 15), mikä ei välity käänöksessä (s. 11) kuitenkaan yhtä selkeästi. Puolue vetoaa myös lähdetekstissä logos-keinona järkevyyteen maahanmuuton hallinnassa (s. 15).

Lähdetekstin maahanmuuttovastaiset arvot välittyvät myös kohdetekstissä. Puolue näin ollen olettaa, että kohdetekstin lukija samaistuu tekstissä esitettyihin arvoihin. Puolueen maahanmuuttovastaisuutta ei ole häivytetty pois käänöksestä, vaan maahanmuuttajavastaiset ilmaisut esitetään pikemminkin kärjistetympin. Esimerkiksi ”täynnä maahanmuuttajia oleva koulu” (s. 8) on ilmaistu metaforisesti ihmisjoukon sijaan vyöryvänä massana: ”a school is overflowing with immigrants” (s. 6). Sama virtausmetafora toistuu kohdissa ”the recent flow of immigrants” (s. 9) sekä ”the repercussion of the immigration flow” (s. 11). Myös ”concentration of immigration” (s. 3) poistaa maahanmuuttajien inhimillisen aspektin ja tekee niistä monoliittisen massan. Maahanmuuttajia käsitellään näin ilmiönä yksilöiden sijaan. Puolue rakentaa kielteisesti latautuneiden metaforien avulla maahanmuuttajista uhkaa. Nämä uhkakuvat ovat Wodakin (2015, 1) mukaan populismille ominaista. Metaforat korostavat puolueen omaa maahanmuuttovastaista näkökulmaa ja argumentoivat sen puolesta. Puolue hyödyntää siten metaforia argumentaation välineenä, kuten Perelman (1996, 42) ja Mustaparta

(1996, 181–182) ovat todenneet. Johnsonin ja Lakoffin (1980) ajatuksia metaforista vastaa se, miten perussuomalaiset ohjaavat virtapuheellaan lukijoitaan tietynlaiseen tapaan ymmärtää ja hahmottaa maahanmuuttoa.

Puolue puhuu lähdetekstissä ”paisuvasta maahanmuuttokoneistosta” (s. 15). Paisuminen kertoo ilmiön kestämydestä ja laajenemisesta. Koneisto on metafora, joka luo mielikuvia kasvottomasta, epäinhimillisestä ja monimutkaisesta järjestelmästä, joka ei aja kansalaisten etua. Käännös ”The explosive migration” (s. 11) sitä vastoin käyttää alkuperäistä kärkevämpää ilmaisua, jolla se kielikuvallisesti rinnastaa maahanmuuton räjähdysiin ja vaaraan. Monikulttuurisuuden puolustajia vähätellään tekstissä sanoin ”monikulttuurisuutta ihannoivilla fraaseilla” (s. 8), jonka käännös poikkeaa alkuperäistä ivaallisemmassa muodossa ”flowery phrases such as ’multiculturalism’” (s. 6). Käännöksessä *flowery* antaa ymmärtää monikulttuurisuuden olevan vain turhan monimutkainen käsite, joka ei siten palvele kansaa.

Perussuomalaiset toimivat Canovanin (2005, 80) kuvailun mukaisesti ja oikeuttavat kantansa uskonnolliseen teurastukseen vedotessaan kansan tahtoon kertomalla 90 prosentin suomalaisista tukevan eläinten oikeuksia (s. 17). Kyse on näennäisesti eläinten oikeuksista, mutta puolue ei ota kuitenkaan kantaa suomalaisten maatalouseläinten hyvinvointiin, vaan käyttää eläinten hyvinvointia verukkeena vastustaa tiettyjen uskontoryhmien perinteitä. Käännöksen ”religious slaughtering” (s. 13) on sanavalintana lähdetekstiä tunnelatautuneempi ja se tuo mielikuvia väkivaltaisesta, rituaalinomaisesta teurastuksesta. Puolue hyödyntää näin käännöksen retoriikassa samalla tunneperäisiä ilmaisuja sekä faktaperäistä numerotietoa, johon kytkeytyy ajatus huolestuneista kansalaisista. Tunne- ja järkipuhe kytkeytyvät toisiinsa, kuten Mustaparta (1996, 182) on todennut.

7.3.3 Eliitti

Kuntavaaliohjelmassaan perussuomalaiset toistaa Wibergin (2011, 14–15), Mudden (2004, 543) ja Herkmanin (2019, 63) kuvailemaa populismin ydintä asemoitumalla eliittiä vastaan ja sen ulkopuolelle. Eliittinä tekstissä näyttäytyvät byrokraattiset rakenteet ja niiden takana toimiva kansasta etäännyntynyt poliittinen eliitti. Poliitikot esitetään vastapuolena kansan tahdolle. Puolue julistaa lähdetekstissä: ”Me emme pakene järjestelmien, rakenteiden tai sanojen taakse, vaan tartumme voimakkaasti niihin asioihin, jotka ihmisiä liikuttavat” (s. 3). Tämä vahvasti populistinen, kansan tahtoa korostava ilmaisu painottaa puolueen edistävän kansan tahtoa ja aktiivisesti vastustavan eliitin sortoa. Käännöksessä puolueen eliitinvastaisuutta ja kriittisyyttä poliittista järjestelmää kohtaan on monesti korostettu lisätyillä värittäväillä ilmauksilla.

Esimerkiksi *artificial structures* korostaa rakenteiden keinotekoisuutta ja *mere rhetoric* (s. 2) taas näkee retoriikan negatiivisessa merkityksessä lähinnä tyhjänä puheena, joka ei kuitenkaan konkretisoidu poliittisessa päätöksenteossa. Tätä vastoin puolue itse painottaa toimintansa olevan kansan tarpeista lähtöisin olevia todellisia tekoja: ”the Finns Party gets straight to work on the issues people care about” (s. 2).

Puolueen mukaan politiikkojen ei tulisi toimia ”poliittiset fraasit edellä” (s. 16), ”regardless of any political phraseology” (s. 11). Kuntavaaliohjelmassaan puolue käyttää kuitenkin ympärilyöntejä vaalisloganeja kuten ”hyvä synnyttää hyvää” (s. 9) ja ”Kunnallispolitiikka ei ole rakettitiedettä” (s. 11). Sanontojen avulla puolue on voinut pyrkiä esittämään politiikka lukijalle mahdollisimman helposti lähestyttävänä ja yksinkertaisena. Monet aineistossa esiintyvät sanonnat saattavat jäädä lukijalle kuitenkin epämääräisiksi kuten ”eikä viimeisen tarvitse sammuttaa valoja” (s. 4), mikä voi olla myös tarkoituksellista. Populistit voivat Laclau (2005) mukaan epämääräisyyden avulla vedota laajaan lukijakuntaan.

Populismille ominaisesti ohjelmassa painotetaan, kuinka tärkeää on, että politiikka palvelee ensisijaisesti kansan tarpeita, sillä, ”jos poliitikko ei puhu ihmisten kieltä, hänet voidaan vaihtaa” (s. 11). *Ihmisten kieli* on populismille tyypillinen ilmaisu, joka asemoidaan poliittisen eliitin byrokraattista kapulakieltä vasten. Tämä vastaa Wibergin (2011, 99) ja Herkmanin (2019, 42) ajatuksia. Kohdetekstissä (s. 8) virkkeen merkitys poikkeaa alkuperäisestä: ”If a politician does not speak properly to their constituents, they can be replaced.” *Speak properly* viittaa siihen, etteivät poliitikot puhu kohteliaasti kansalaisilleen. Lisäksi *constituents* korostaa tavallisen kansan sijaan kuntalaisuutta.

Lähtötekstissä järjestelmästä puhutaan ”kaikkialle tunkeutuvana byrokratiassa” ja ”ihmisten holhoamisena”, jota ”omasta elämästään vastuuta kantava ihminen ei tarvitse” (s. 17). Tekstissä korostetaan vastakkainasettelua itsenäisten kansalaisten ja heitä väheksyvän, valtaa pitävän eliitin välillä. Kohdetekstissä nämä esitetään erittäin kärjistetyksi ilmaisuksi ”pervasive bureaucracy” (s. 12) ja ”the overbearing paternalism’s excessive bureaucracy” (s. 13). ”Tavallinen ihminen” esiintyy tekstissä järjestelmän sorrettuna uhrina, joka ”löytää itsensä liian usein keskeltä poliittista ja taloudellista noidankehää” (s. 4). Tämä kansan asemointi uhrina korostuu käänöksessä lähdetekstiä selkeämmin: ”The ordinary person finds themselves, too often, in the role of the victim in this political and economic vicious circle” (s. 2).

8 Päätelmät

Tutkimus osoitti, että perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa ja sen käänöksessä on hyödynnetty toistuvasti tiettyjä retorisia piirteitä, jotka korostavat populismille hyvin ominaista kansan ja muiden ryhmittymien vastakkainasettelua. Tekstit pyrkivät erinäisillä retorisisilla keinoilla välittämään positiivista mielikuvaa puolueesta suomalaisten aitona edustajana, rakentamaan tietynlaista suomalaisuutta ja samalla asettamaan muita ryhmittymiä sen uhkakuviksi. Tätä tarkoituksenmukaista ”meidän” ja ”muiden” asemointia tuodaan esille teksteissä eri tavoin, sillä kohdetekstin ”me” ei ole sama kuin lähdetekstissä. Lähde- ja kohdetekstin retoriikka poikkeavat siksi monilta osin toisistaan.

Kuntavaaliohjelma ja sen käänös eroavat toisistaan ensinnäkin puhuttelun valinnassa. Lähdetekstissä perussuomalaiset puhuu yleisemmin itsestään me-muodossa, kun taas kohdetekstissä puolueesta puhutaan nimeltä yksikön kolmannessa persoonassa. Viitatussa suomalaisiin lähdetekstille on myös käänöstä tyypillisempää sisällyttää lukija me-puhutteluun ja pyrkiä näin vetoamaan kansalliseen yhtenäisyyteen, rinnastamaan puolue kansaan sekä ohjaamaan lukijaa toimimaan. Toisin kuin käänöksessä lukijaa puhutellaan lähdetekstissä myös suoraan. Lähdetekstin me-puhetta puolestaan on käänöksessä paikoin passivoitu. Tekstien puhuttelun valinta perustuu siis siihen, ketkä määritellään kohdelukijoiksi. Käänöksen lukijan oletetaan olevan ulkomaalainen eikä siten osa perussuomalaisten edustamaa Suomen kansaa. Käänöksen tarkoitus ei ole suomenkielisen vaaliohjelman tavoin tavoitella äänestäjiä ja herättää lukijoissaan tunneperäistä yhtenäisyyttä suomalaisuuteen, mikä näkyy eroina lähde- ja kohdetekstin retoriikassa.

Lähdetekstissä rakennetaan lukijaa ja puoluetta yhtenäistävää suomalaisuuden identiteettiä erinäisillä positiivisävytteisillä ja tunnelatautuneilla ilmauksilla. Kääntäjä on katsonut, ettei kohdelukija koe olevansa osa tätä suomalaisuutta, joten kohdeteksti kuvailee suomaisuutta lähinnä ulkopuolisen näkökulmasta esimerkiksi korostamalla kansalaisten suomalaisuutta. Populistisen tyylin mukaisesti teksteissä määritellään suomalaisten ja puolueen me-ryhmää asemoimalla heitä vastaan muun muassa vihreiden arvojen ja monikulttuurisuuden puolustajat, eliitti ja maahanmuuttajat. Tyypillisimmin näitä ryhmittymiä määritellään suomalaisuuden uhkakuviksi asenteellisilla ja latautuneilla ilmauksilla ja metaforilla, jotka on usein käännetty alkuperäistä värittyneemmin. Niin lähde- kuin kohdetekstin lukijoiden oletetaan samaistuvan puolueen arvoihin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, ettei puolueen maahanmuuttovastaista retoriikkaa ole käänöksessä häivytetty vaan pikemminkin kärjistetty.

Populististen ja yleisesti poliittisten tekstien retorisia piirteitä ja niiden kääntämistä tulee tutkia laajemmin. Perussuomalaiset on tuottanut paljon materiaalia englanniksi, mikä tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Perussuomalaisten populistista retoriikkaa ja puolueen käännösperiaatteita voidaan tarkastella myös vertailevasti suhteessa muihin suomalaisiin puolueisiin. Olisi erityisen mielenkiintoista tutkia, miten Jussi Halla-Ahon perussuomalaisten ja Timo Soinin sinisen tulevaisuuden vaaliohjelmissa ja niiden käännöksissä retorisesti rakennetaan suomalaisuutta. Lisäksi perussuomalaisten englanniksi käännettyjä tekstejä ja niiden retoriikkaa voitaisiin vertailla suhteessa esimerkiksi muiden oikeistopopulististen puolueiden kuten esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan itsenäisyyspuolueen (UKIP) teksteihin.

9 Lähteet

Tutkimusaineisto

Perussuomalaiset 2017. Arjesta se alkaa. Perussuomalaisten kuntavaaliohjelma 2017. Saatavilla: https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2013/04/Perussuomalaiset_Kuntavaaliohjelma_2017.pdf [Luettu 14.8.2019.]

Perussuomalaiset 2017. The Finnish Workday is the Starting Point. The Finns Party's Platform Municipal Elections, 2017. Saatavilla: https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2013/12/Finnish_working_day_is_the_starting_point.pdf [Luettu 14.8.2019.]

Kirjallisuus

Anderson, Benedict 2017. *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. 2. painos. Engl. alkuteos: *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (1983). Suomentanut Joel Kuortti. Tampere: Vastapaino.

Andersson, Li, Mikael Brunila & Dan Koivulaakso 2012. *Äärioikeisto Suomessa*. Helsinki: Into.

Aristoteles 2012. *Retoriikka. Runousoppi*. Suomentaneet Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski. Helsinki: Gaudeamus.

Arter, David 2010. The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns. *Government and Opposition* 45:4. 484–504.

Baker, Mona 2009. Reframing conflict in translation. Teoksessa Mona Baker (toim.) *Translation Studies. Critical Concepts in Linguistics*. London: Routledge. 189–208.

Bassnett, Susan & Christina Schäffner 2010. Introduction. Politics, Media and Translation – Exploring Synergies. Teoksessa Susan Bassnett & Christina Schäffner (toim.). 1–29.

- Bassnett, Susan & Christina Schäffner (toim.) 2010. *Political Discourse, Media and Translation*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars.
- Borg, Sami 2012. Perussuomalaiset. Teoksessa Sami Borg (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Edita. 191–210. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-172-2> [Luettu 7.8.2019.]
- Bracciale, Roberta & Antonio Martella 2017. Define the Populist Political Communication Style. The Case of Italian Political Leaders on Twitter. *Information, Communication & Society* 20:9. 1310–1329.
- Calzada Pérez, María 2003. Introduction. Teoksessa María Calzada Pérez (toim.) *Apropos of Ideology. Translation Studies on Ideology – Ideologies in Translation Studies*. Manchester: St. Jerome Publishing. 1–22.
- Canovan, Margaret 2005. *The People*. Cambridge: Polity.
- Chilton, Paul 2004. *Analysing Political Discourse. Theory and Practice*. London: Routledge. Saatavilla: <http://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/Analysing-political-discourse-Theory-and-Practice-by-Paul-Chilton.pdf> [Luettu 18.6.2019.]
- Chilton, Paul & Christina Schäffner 1997. Discourse and Politics. Teoksessa Teun van Dijk (toim.) *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction. Discourse as Social Interaction Vol. 2*. London: Sage. 206–230.
- De Cillia, Rudolf, Martin Reisigl & Ruth Wodak 1999. The Discursive Construction of National Identities. *Discourse & Society* 10:2. 149–173. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/0957926599010002002> [Luettu 11.9.2019.]
- Dorna, Alexandre 2007. Pistes pour une étude contextuelle du discours politique populiste. *Bulletin de psychologie* 492:6. 593–600.
- Fairclough, Norman 1989. *Language and Power*. London: Longman.
- Glynos, Jason & David Howarth 2007. *Logics in Critical Explanation in Social and Political Theory*. Abingdon: Routledge.
- Hall, Stuart 1990. Cultural Identity and Diaspora. Teoksessa Jonathan Rutherford (toim.) *Identity, Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart. 222–237.
- Hall, Stuart 1992. *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Tampere: Vastapaino.
- Hatim, Basil & Ian Mason 1990. *Discourse and the Translator*. London: Longman.
- Heikkinen, Vesa & Tapio Pajunen 2016. *Kansalaistaito. Miten politiikkaa voi ymmärtää, jos sitä voi ymmärtää?* Helsinki: Teos.
- Herkman, Juha 2019. *Populismien aika*. Tampere: Vastapaino.
- Johnson, Mark & George Lakoff 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Järvikare, Kai 2018. Re: Kysymyksiä 2017 kuntavaaliohjelmasta. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti osoitteesta kai.jarvikare@gmail.com]. Vastaanottaja: Salli Hakola. Lähetetty 16.1.2018. [Luettu 16.1.2018.]
- Kajaste, Jussi 1996. Poliittisen ohjelman retoriikasta ja argumentaatiosta. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.). 184–204.

- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 1998. Retoriikka. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.). 233–272.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) 1998. *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaltwasser, Cristóbal Rovira & Cas Mudde 2017. *Populism. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kalliokoski, Jyrki 1996. Johdanto. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.). 8–36.
- Kalliokoski, Jyrki (toim.) 1996. *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Koiranen, Ilkka, Aki Koivula, Pekka Räsänen & Arttu Saarinen 2017. *Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot*. Kunnallisan alan kehittämissätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 103. Keuruu: Otava. Saatavilla: https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/03/tutkimusjulkaisu_103.pdf [Luettu 14.5.2019.]
- Koskinen, Kaisa 1994. Oman ja vieraan välissä. Kääntäjä piilovaikuttajana. Teoksessa Marjo Kylmänen (toim.). 81–92.
- Kylmänen, Marjo 1994. Johdanto. Teoksessa Marjo Kylmänen (toim.). 5–14.
- Kylmänen, Marjo (toim.) 1994. *Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti ja toiseus*. Tampere: Vastapaino.
- Laclau, Ernesto 2005. *On populist reason*. London: Verso.
- Laitinen, Joonas 2011. *Perussuomalaiset ovat englanniksi suomalaisia*. Helsingin Sanomat 22.8.2011. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004824866.html> [Luettu 1.11.2019.]
- Loupaki, Elpida 2010. Investigating Translators' Strategies in Rendering Ideological Conflict. The Case of News Translation. Teoksessa Susan Bassnett & Christina Schäffner (toim.). 55–75.
- Mickelsson, Rauli 2011. Suomalaisten nationalistipopulistien ideologiat. Teoksessa Matti Wiberg (toim.). 147–174.
- Mudde, Cas 2004. The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition* 39:4. 542–563.
- Mustaparta, Eila 1996. Juna, jolla ei ole paluuvuoroa. EY-metaforat poliitikkojen retoriikassa. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.). 168–183.
- Nord, Christiane 1997. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Nurmiainen, Jouko 2017. ”Kuvitellut yhteisöt” nationalismien historiassa. Teoksessa *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. 2. painos. Tampere: Vastapaino. 9–24.
- Palonen, Emilia & Tuija Saresma 2017. Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka. Teoksessa Emilia Palonen & Tuija Saresma (toim.). 13–42.
- Palonen, Emilia & Tuija Saresma (toim.) 2017. *Jätkät & jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Emilia & Vaarakallio Tuula 2017. Populismin käsite 2000-luvulla. Teoksessa Emilia Palonen & Tuija Saresma (toim.). 45–70.

- Parkkinen, Laura 2017. Timo Soinin Kaanaan kieli – pelastuksen politiikkaa ja saarnapuhetta. Teoksessa Emilia Palonen & Tuija Saresma (toim.). 273–296.
- Perelman, Chaïm 1996. *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Pettersson, Katarina 2017. *Save The Nation! A Social Psychological Study of Political Blogs as A Medium for Nationalist Communication and Persuasion*. Helsingin yliopisto, väitöskirja.
- Puurtinen, Tiina 2003. Explicitating and Implicitating Source Text Ideology. *Across Languages and Cultures* 4:1. 53–62.
- Pyrhönen, Niko 2015. *The True Colors of Finnish Welfare Nationalism: Consolidation of Neo-Populist Advocacy as a Resonant Collective Identity Through Mobilization of Exclusionary Narratives of Blue-And-White Solidarity*. Helsingin yliopisto, väitöskirja.
- Ruostetsaari, Ilkka 2011. Populistiset piirteet vennamolais-soinilaisen puolueen ohjelmissa. Teoksessa Matti Wiberg (toim.). 94–146.
- Ruotsalainen, Maria & Tuija Saresma 2017. Monikulttuurisuuskeskustelu Suvivirrestä maahanmuuttajamyttiin. Teoksessa Emilia Palonen & Tuija Saresma (toim.). 151–180.
- Schäffner, Christina 1997. Strategies of Translating Political Texts. Teoksessa Anna Trosborg (toim.) *Text Typology and Translation*. Amsterdam: John Benjamins. 119–144.
- Suomen virallinen tilasto 2019. Eduskuntavaalit 2019, tarkastuslaskennan tulos. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/evaa/2019/evaa_2019_2019-04-24_tie_001_fi.html [Luettu 1.11.2019.]
- Taggart, Paul 2000. *Populism*. Buckingham: Open University Press.
- Tyulenev, Sergey 2014. *Translation and Society. An Introduction*. London: Routledge.
- van Dijk, Teun. 1998. *Ideology. A Multidisciplinary Approach*. London: Sage.
- Wiberg, Matti 2011. Mitä populismi on? Teoksessa Matti Wiberg (toim.). 8–21.
- Wiberg, Matti (toim.) 2011. *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita.
- Wilson, John 1990. *Politically Speaking. The Paradigmatic Analysis of Political Language*. Oxford: Blackwell.
- Wodak, Ruth 2015. *The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean*. London: Sage.
- Ylikoski, Petri 1998. Kuinka argumentti voi epäonnistua? Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila (toim.). 158–175.

English Summary

Use of terminology, rhetoric and other linguistic choices are integral to all political action because language constructs how we perceive our political reality and our national identities. Translating is a process no less political nor ideological. Political speech aims to influence the emotions and beliefs of its audience in order to engage them in political action. Populist rhetoric has emerged as a current, widespread phenomenon that has significantly influenced political discourse at large. The inherently antagonistic and polarising rhetoric of populist parties offers an interesting and relevant research topic that has been scarcely researched in the field of translation. A shared Finnish national identity lies at the heart of the right-wing populist Finns Party, which is explicit in the party's use of rhetoric. I found it therefore meaningful to study how these rhetorical devices are translated into English for a non-Finnish audience that does not share an emotional connection to Finnishness and is not involved in Finnish politics or culture.

The research material comprises the Finns Party 2017 municipal elections programme *Arjesta se alkaa* and its English translation *The Finnish Workday is the Starting Point*. The party's elections programme is a campaigning tool that provides a comprehensive insight into the values and goals of the party and uses populist rhetoric to gain the audience's support, more importantly their vote. In contrast, according to Järvikare (2018), the English translation is not targeted at the Finnish votership but rather caters to a growing international audience, which presumably refers to foreign media and other right-wing populist parties.

This study analysed and compared the rhetorical devices in the Finns Party 2017 municipal elections programme and its English translation in how they address and appeal to their respective target audience. This study applies rhetorical analysis based on Kakkuri-Knuuttila (1998) and theory on populism (e.g. Wiberg 2011; Herkman 2019) as well as translation, particularly in relation to politics and ideology (e.g. De Cillian etc. 1999; Calzada Pérez 2003; Schäffner 1997, 2010). The analysis focused on the characteristically populist emotive and attitudinal word choices and expressions, such as forms of addressing and metaphors. I hypothesised that the source text would feature a variety of these rhetorical devices, firstly, to construct a shared national identity and narrative, a unified 'us' between the reader and the party, and secondly, to position other groups as the antagonistic 'other'. I also predicted that the change in function and target audience would result in significant differences between the Finnish source text and the English target text.

The result of my study is that the rhetoric in the Finns Party 2017 municipal elections programme and in its English translation is significantly different. Differences were observed in how these texts address the party and their readership. I found that the Finns Party most commonly refers to itself as 'we' in the source text, whereas the translation prefers the third singular form *the party* or *the Finns Party*. The translation is less direct in its form of addressing; it opts for the passive voice or even omits passages that directly address the reader. The source text presumes that the reader and the party relate to the same national identity, therefore it includes the reader in its use of 'we'. This form of inclusion serves a prescriptive function and aims to position both the reader and the party as part of the Finnish nation. In turn, the purpose of the translation is not to pursue voters or construct an emotional connection to a Finnish national identity because the reader of the target text is assumedly foreign and hence not part of the Finnish nation the Finns Party claims to represent. Therefore, the translation describes Finnishness primarily from an outsider's point of view and makes the distinction that this constructed in-group is exclusive of the reader.

Both texts follow a typically populist style of rhetoric by using positive and emotive language to describe the party as well as Finland and its people, which is then contrasted to the opposing groups. Even while the audience of the target text is not part of the national 'we', the source and the target text presume that the reader regardless shares the party's values and acknowledges Finnish exceptionality. Both texts purposefully use attitudinal and negative rhetoric, specifically metaphors, to antagonise the 'other', namely immigrants, environmentalists and the elite. The anti-immigration rhetoric has not been moderated but rather emphasised in the translation process with the use of threatening metaphors.

Populist organisations are becoming increasingly international which creates a growing demand for translation. This offers ample opportunities for further research of populist rhetoric and its translation. For example, the Finns Party's populist rhetoric and translation practices could be compared to those of other Finnish parties or further to those of other right-wing populist parties. I would also be particularly interested in examining the differences between the current Jussi Halla-Aho lead Finns Party and the Timo Soini split party Blue Reform in how their translated party programmes construct Finnishness.